

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวนิเวศเกษตร
อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดย

สุขุม	คงดิษฐ์
ธารณี	นวัสนธิ์
จิตาภา	เร่งมีศรีสุข
วรรณษา	พรหมศิลป์
ธนรัตน์	รัตนพงศ์ธระ
ศุภฤกษ์	กลิ่นกล้า
ณัฐพล	รื่นถวิล

กุมภาพันธ์ 2560

สัญญาเลขที่ RDG59A0002/11

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวนิเวศเกษตร
อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดย

สุขุม	คงดิษฐ์
ธารณี	นวัสนธิ์
จิตาภา	เร่งมีศรีสุข
วรรณษา	พรหมศิลป์
ธนรัตน์	รัตนพงศ์ธระ
ศุภฤกษ์	กลั่นกล้า
ณัฐพล	รื่นถวิล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัยสกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีได้ด้วยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณนายกศุภฤกษ์ กลั่นกล้า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน และผู้ใหญ่ณัฐพล รื่นถวิล ผู้ร่วมวิจัยจากชุมชนและผู้ให้ข้อมูลหลักในการลงพื้นที่ ขอขอบคุณผู้นำชุมชนตำบลสามเรือน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มนาร่องการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเห็นดีแต่ชุมชนสามเรือน และชาวบ้านในพื้นที่ที่ให้ความร่วมมือในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรอย่างมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ขอขอบคุณคุณจันทรีธนา แก้วลี ที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในด้านการประสานงานลงพื้นที่ ขอขอบคุณทีมงานวิจัยทุกท่านในการร่วมแรงร่วมใจในการลงพื้นที่มาโดยตลอดระยะเวลา 1 ปีเต็ม ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ หน่วยวิจัยนวัตกรรมเพื่อชุมชนและสังคม และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนทุน การวิจัยตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้เอื้อนนาม

ความดีงามทั้งปวง ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ ขอมอบแต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคารพยิ่ง และคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมทุก ๆ ท่านของข้าพเจ้า

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ RDG59A0002/11
ชื่อโครงการ แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หัวหน้าโครงการ สุขุม คงดิษฐ์ และคณะ
ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน 2) เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน 3) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน และ 4) เพื่อนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มนาร่องการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน ประชาชนชาวบ้านหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และชาวบ้านในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมกลุ่มใหญ่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) ผลการศึกษาเรียงตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

ผลศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือนนั้น ควรมีเส้นทางท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชน และในเส้นทางท่องเที่ยวควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยให้นักท่องเที่ยวต้องสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และต้องแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนสามเรือนได้เป็นอย่างดี เส้นทางท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า ประกอบไปด้วยกิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง 2) กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดตับเต่ากับวิถี

เกษตรกรรม 3) กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า 4) กิจกรรมการชมรังนกกระจาบ และทัศนียภาพของชุมชน และ 5) กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน

ผลการศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 6 ด้าน สรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด และความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ความปลอดภัยในการเดินทางอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ศาลาที่พักหรือจุดชมวิวและป้ายแนะนำและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ศูนย์แจ้งเหตุนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด และร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ คัมภีร์เบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คัมภีร์ภูษา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน) อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านเส้นทางท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า มากที่สุดคือ ประสบการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จากการสนทนากลุ่ม สามารถสังเคราะห์เป็นแบบจำลองระบบการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีเกษตร 2) ระบบการจัดการชุมชน 3) ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ และ 4) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน

ผลการนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรที่ติดต่อกันของชุมชนสามเรือนและกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลสามเรือนที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ กิจกรรมการชมแปลงที่ติดต่อกันและวิธีการเพาะเลี้ยง กิจกรรมการถ่ายภาพที่ติดต่อกันกับวิถีเกษตรกรรม กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากที่ติดต่อกัน กิจกรรมการชมรั้วนกกระจาบและทัศนียภาพของชุมชน และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชนตามเส้นทางท่องเที่ยวที่นิเวศเกษตรที่ติดต่อกัน ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นิเวศเกษตรที่ติดต่อกันของชุมชนสามเรือนนั้นเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะสนใจเฉพาะ หรือลักษณะสนใจพิเศษ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวนี้มีเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบสนใจพิเศษ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบ Niche Market และกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ ที่มีวัตถุประสงค์การเดินทางตามความสนใจพิเศษ การเดินทางเพื่อการเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบลึกซึ้ง เพื่อให้ได้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ต่างไปจากเดิม

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, เส้นทางท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวที่นิเวศเกษตร

Abstract

Project Code RDG59A0002/11
Project Name: The Guideline for the Development of Agro-Ecotourism
 with the Participation of Sam-Reun Community,
 Phra Nakorn Si Ayutthaya Province
Head of Project: Sukhum Kongdit
Duration: 1 year

This research has a purpose to 1) study the proper activity for the Agro-Ecotourism with the participation of Sam-Reun community; 2) develop the route of Agro-Ecotourism with the participation of Sam-Reun community; 3) study the management pattern of Agro-Ecotourism with the participation of Sam-Reun community and 4) present the route and pattern of Agro-Ecotourism with the participation of Sam-Reun community. The sample group were community leaders, farmers, professional groups, Tab Tao mushroom Agro-Ecotourism pilot group of Sam Reun community, scholars, government and private agencies, tourism business entrepreneurs and people in the community. The instruments included a small group meeting, large group meeting, questionnaire, depth interview and participatory research (PAR). The analyzing of quantitative data was done through statistical analysis and the statistics used to analyze quantitative data were the Frequency, Percentage, Mean, Standard deviation (S.D.) and qualitative analysis. The techniques used to analyze were Content Analysis Technique and Context. The results of the study ordered by objectives were as follows:

The study of the proper activity for the Agro-Ecotourism with the participation of Sam-Reun community found that the Agro-Ecotourism with the participation of Sam-Reun community requires a route of Tab Tao mushroom Agro-Ecotourism which can be developed into a tourist route for tourists traveling to the community. The route should be a variety of activities with the events that must be

interesting and unique as an tourist attraction. The tourists must be able to take part in learning activities of agriculture, culture, traditions and way of life to create a better experience and must reflect the identity of the Sam-Reun properly. Tab Tao mushroom ecological agriculture tourism route included the following activities: 1) activity of visiting Tab Tao mushroom plants and farms; 2) activity of photographing Tab Tao mushroom farming; 3) activities of cooking food and desserts from Tab Tao mushroom; 4) activity of watching skylark nests and views of the community and 5) activity of learning lifestyle and culture of the community.

The result of the study of Agro-Ecotourism with the participation of Sam-Reun community by using a satisfaction rating of 6 reviewed the results of the evaluation as follows.

The tourist attractions aspect: The most was the scenic natural landscape of the city is at the highest level, followed by the abundance of natural resources of the city at the highest level and the unique and distinctive tourist destination at the highest level.

The interactive access aspect: The most was the safety travel at the highest level, followed by the quality of the tourist routes at the highest level and ease of access to sites at the highest level.

The facilities in tourist attraction aspect: the most was shelters or viewpoints and label guidance and attractions in the area at the highest level, followed by the alarm center at the highest level and food and beverage shop at the high level.

The tourist attraction management aspect: The most was tourism fairs, trade shows and other localities at the highest level, followed by advertising through various media at the highest level, the continual PR and attractions at the highest level

The tourism activities aspect: The most was Khum U-bekka (activity of learning nontoxic farming, wisdom of cooking Tab Tao mushrooms at the highest level, followed by Khum Kaluna (activity of learning sufficiency economic, wisdom of cooking Thai dessert at the highest level, and activity of photographing in the farm and watch the ecology of the community. (snacks, tea – coffee spot) at the highest

level and; the learning activity of ancient sites and the history of the community. (Ban Sam-Reun) at the highest level.

The Tab Tao mushroom tourism route aspect: The most was the overview experience from the tourism in the Tab Tao mushroom ecological agriculture at the highest level, followed by the attractiveness of the tourism and tourism in general at the highest level.

The result of the study of ecological agricultural tourism management with the participation of Sam-Reun community from the discussion group can be synthesized as a model system for managing community involvement as follows: 1) the role of community management system of to ecological agriculture tourism; 2) system management community; 3) community-centered management and 4) application of Buddhism integration to raise the awareness to the community.

The result of the presentation of Agro-Ecotourism management with the participation of Sam-Reun community defined that Tab Tao mushroom ecological agricultural of Sam-Reun community route and tourism activity in Sam-Reun area that is appropriate with the area and can accommodate tourists and visitors were the activity of seeing Tab Tao mushroom plants and its cultivation; activity of photographing Tap Tao mushroom and agricultural life; the activity of cooking food and desserts from Tab Tao mushrooms; activity of watching skylark nests and views of the community; activity of learning the lifestyle and culture of the community on Tab Tao mushroom ecological agriculture tourism route. The Tab Tao mushroom Agro-Ecotourism route and activities is a form of tourism activity in a particular interest or the special interests. This form of tourism is suitable for travelers who look for special interest tourism both in Thais and foreigners which are the tourist as Niche Market or a group of travelers and tourists with quality whose purpose of the trip are their special interest, a journey for Learning of in-deep lifestyle and culture to get a tourism experience that is different from the past

Keyword: Development guidance, Tourism route, Agro-Ecotourism

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย.....	1
คำถามในการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐานของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	7
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับบริหาร	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
เครื่องมือ.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	47
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว นิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน.....	47
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วม ของชุมชนสามเรือน.....	51
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยววนิเวศเกษตร อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน	62
วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยววนิเวศเกษตร อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน.....	72
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	81
สรุปผลการวิจัย.....	82
อภิปรายผลการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	102
บรรณานุกรม	104
ภาคผนวก.....	108

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 1)	49
2	แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 2)	50
3	แสดงจำนวนและร้อยละเพศของนักท่องเที่ยว	52
4	แสดงจำนวนและร้อยละอายุของนักท่องเที่ยว.....	52
5	แสดงจำนวนและร้อยละ อาชีพของนักท่องเที่ยว.....	53
6	แสดงจำนวนและร้อยละ รายได้ของนักท่องเที่ยว.....	53
7	แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน (ครั้งที่ 1)	54
8	แสดงจำนวนและร้อยละเพศของนักท่องเที่ยว	57
9	แสดงจำนวนและร้อยละอายุของนักท่องเที่ยว.....	57
10	แสดงจำนวนและร้อยละ อาชีพของนักท่องเที่ยว.....	57
11	แสดงจำนวนและร้อยละ รายได้ของนักท่องเที่ยว.....	58
12	แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน (ครั้งที่ 2)	58

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาเกณฑ์รับรองแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	20
3 การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเชิงเกษตร.....	47
4 การประชุมกลุ่มใหญ่.....	48
5 กิจกรรมทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวในเชิงเกษตรให้ระดับต่ำ (ครั้งที่ 1).....	50
6 กิจกรรมทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวในเชิงเกษตรให้ระดับต่ำ (ครั้งที่ 2).....	51
7 กิจกรรม ณ คุ่มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาการทำขนมไทย).....	61
8 กิจกรรม ณ คุ่มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหาร จากให้ระดับต่ำ).....	61
9 กิจกรรมการถ่ายภาพ ณ สวนกล้วยไม้ และชมระบบนิเวศของชุมชน.....	62
10 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน).....	62
11 แผนผังสร้างกลุ่มท่องเที่ยวในเชิงเกษตรให้ระดับต่ำชุมชนสามเรือน.....	65
12 โมเดลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเชิงเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสาม เรือน.....	68
13 โมเดลระบบการจัดการชุมชน 6 ขั้นตอน.....	69
14 โมเดลการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในรูปแบบเชิงองค์กรรวม 5 ร่วม.....	70
15 โมเดลการประสานงานและการสร้างความร่วมมือหลัก 4'C.....	70
16 การสัมภาษณ์เจาะลึก.....	72
17 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวในเชิงเกษตรให้ระดับต่ำ.....	73
18 ศูนย์เรียนรู้การเพาะให้ระดับต่ำ.....	74
19 คุ่มกรุณา บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	74
20 คุ่มอุเบกขา การทำเกษตรปลอดสารพิษ.....	75
21 สวนกล้วยไม้ชุมชนสามเรือน.....	75
22 วัดสามเรือน (หลวงพ่อแก้ว).....	76

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
23	จุดชมเห็นดัดบเต้าสวนคุณน้อย	76
24	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเห็นดัดบเต้าคลองโพ	77
25	วัดกลางเกาะระกำ.....	77

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่เพียงแต่มีความโดดเด่นในด้านมรดกโลกด้านวัฒนธรรม แต่ยังมี ความโดดเด่นในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยเฉพาะความหลากหลายทางชาติพันธุ์ซึ่งเกิด ความเจริญของบ้านเมืองในอดีต ความโดดเด่นดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นฐานทรัพยากรทางการ ท่องเที่ยวได้โดยพัฒนาต่อยอดจากชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีไปสู่ การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมาก ยิ่งขึ้น กรอบกับกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมมีความชัดเจนซึ่ง ส่งผลให้เกิดนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่มีความสนใจพิเศษเพิ่มมากขึ้น (แผนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์เพื่อธุรกิจท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1, 2558) และจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ยังถูกจัดเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนกลาง ทำให้นักท่องเที่ยวมีอัตราแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี และมีปริมาณนักท่องเที่ยวสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในเขตเดียวกัน เนื่องด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการคมนาคม การเดินทางสะดวก ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางเรือ ยังมีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ขนาดกลาง กระจายตัวอยู่ในชุมชน ซึ่งนอกจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว ยัง มีประเพณีและเทศกาลซึ่งเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวอีกด้วย ส่งผลให้จังหวัดมีรายได้จากการ ท่องเที่ยวจำนวนมาก

ชุมชนสามเรือน เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ ณ ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง ไม่ติดแม่น้ำแต่ติดคลองส่งน้ำ โครงการชลประทาน และมีคลอง หนอง บึง ใหญ่เล็กจำนวนมากและแหล่งน้ำธรรมชาติที่ได้จากลำ คลองต่าง ๆ ได้แก่ คลองโพ คลองทราย คลองชลประทาน มีทรัพยากรดินส่วนใหญ่เป็นกลุ่มดิน เหนียว เป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเลวมีความอุดมสมบูรณ์ระดับปานกลาง ลักษณะของดิน มี สีดำ สีดำเทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลเทา จึงมีสภาพเหมาะสมกับการเกิดเห็ดตับเต่า ซึ่งเป็นพืชที่ไม่ สามารถเจริญเติบโตได้ในพื้นที่ที่มีสารเคมีเจือปน เป็นพืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และในปัจจุบัน ชุมชน สามเรือน ได้นำเห็ดตับเต่ามาสร้างเป็นจุดขายให้กับชุมชน โดยการนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางการท่องเที่ยว การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยมีแผนการ พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการบูรณาการทรัพยากรทางการเกษตร วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งโบราณสถาน โดยเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางท่องเที่ยวจากพระราชวังบางปะอิน

มายังชุมชน แผนพัฒนาดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ข้อที่ 2.1 พัฒนาระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการตามข้อที่ 2.1.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม

คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความต้องการของชุมชนในการจัดทำเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว ด้วยการนำเอาแนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของศักยภาพในพื้นที่และความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี 2558 โดยบูรณาการทรัพยากรในชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวสูงสุด และชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป โดยมีผลการศึกษาดังนี้

- ชุมชนตำบลสามเรือนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
- ชุมชนตำบลสามเรือนมีเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 เส้นทาง คือเส้นทางบกและเส้นทางน้ำ สามารถพัฒนาให้มีรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ได้
- ชุมชนตำบลสามเรือนมีแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วม โดยมีแผนพัฒนาแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ แผนพัฒนาระยะสั้น แผนพัฒนาระยะกลาง และแผนพัฒนาระยะยาว
- ชุมชนตำบลสามเรือนมีความตระหนักถึงความสำคัญ และมีความต้องการของพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสามเรือนให้เกิดเป็นรูปธรรม (บุญสมหญิง พลเมืองดี และคณะ , 2558)

จากข้อมูลดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาชุมชนตำบลสามเรือน ที่มีความต้องการพัฒนาชุมชนในด้านการท่องเที่ยวตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยคณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อพัฒนาเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนสามเรือน เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน และเพื่อนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร และแนวคิดการมีส่วนร่วม

ร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยใช้แนวความคิดด้านการท่องเที่ยวที่ปรับเปลี่ยนความต้องการการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน มาสู่การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และประสบการณ์ ดังนั้นการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จึงมีความสำคัญในการวางรากฐานของการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วม ยังช่วยให้ชุมชน และโรงเรียนในพื้นที่ ได้เรียนรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเข้าใจแนวทางอนุรักษ์ที่ถูกต้อง และทำให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถอยู่กับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. คำถามในการวิจัย

2.1 รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือนควรเป็นอย่างไร

2.2 เส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรของชุมชนสามเรือนควรมีการพัฒนาอย่างไร

2.3 รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือนควรเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

3.2 เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

3.3 เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

3.4 เพื่อนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน

4. สมมุติฐานในการวิจัย

พื้นที่ตำบลสามเรือน สามารถพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรได้ มีเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และตรงตามความต้องการของชุมชนได้

5. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ทำการศึกษา เนื่องจากชุมชนดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิได้เคยลงพื้นที่เพื่องานบริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง และเป็นการศึกษาวิจัยเชิงพื้นที่ต่อเนื่องจากงานวิจัย แผนการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี 2558 ประกอบกับชุมชนดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่คณะผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับผู้นำ และชาวบ้านเป็นอย่างดี สามารถทำการศึกษาในประเด็นวิจัยดังกล่าวได้ทันที ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นส่วนสำคัญในการทำวิจัยเชิงพื้นที่และการทำวิจัยอย่างมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชาชนชาวบ้านและผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน
3. กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และประชาชนในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. บุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา
5. นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานวันเห็ดตับเต่างามที่สามเรือนครั้งที่ 7 (สำหรับทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวครั้งที่ 1) และกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวน 60 คน (สำหรับทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวครั้งที่ 2)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน
2. ศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน
3. ศึกษาแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน
4. นำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ประโยชน์ด้านนโยบาย

6.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ได้ต่อไป

6.1.2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา สามารถนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อื่นๆ ได้ต่อไป

6.1.3 กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นได้

6.2 ประโยชน์ด้านชุมชนและพื้นที่

6.2.1 ได้เส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรอย่างมีส่วนร่วม เหมาะสมกับพื้นที่และตรงตามความต้องการของชุมชน

6.2.2 ได้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่

6.2.3 การนำผลวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และตรงตามความต้องการของพื้นที่

6.2.4 ได้คู่มือแนะนำการท่องเที่ยวชุมชนสามเรือน

6.3 ประโยชน์ด้านวิชาการ

6.3.1 การนำผลงานวิจัยไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ และวารสารการวิจัย ของสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

6.3.2 การนำผลการวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนกับนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมได้

6.4 ประโยชน์ด้านพาณิชย์

6.4.1 ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สามารถนำข้อมูลจากการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรไปจัดเป็นรายการนำเที่ยวของทางบริษัทได้

6.4.2 กลุ่มการท่องเที่ยวในเขตเกษตร กลุ่มเกษตร กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน มีรายได้จากการท่องเที่ยวในเขตเกษตรให้ระดับต่ำ

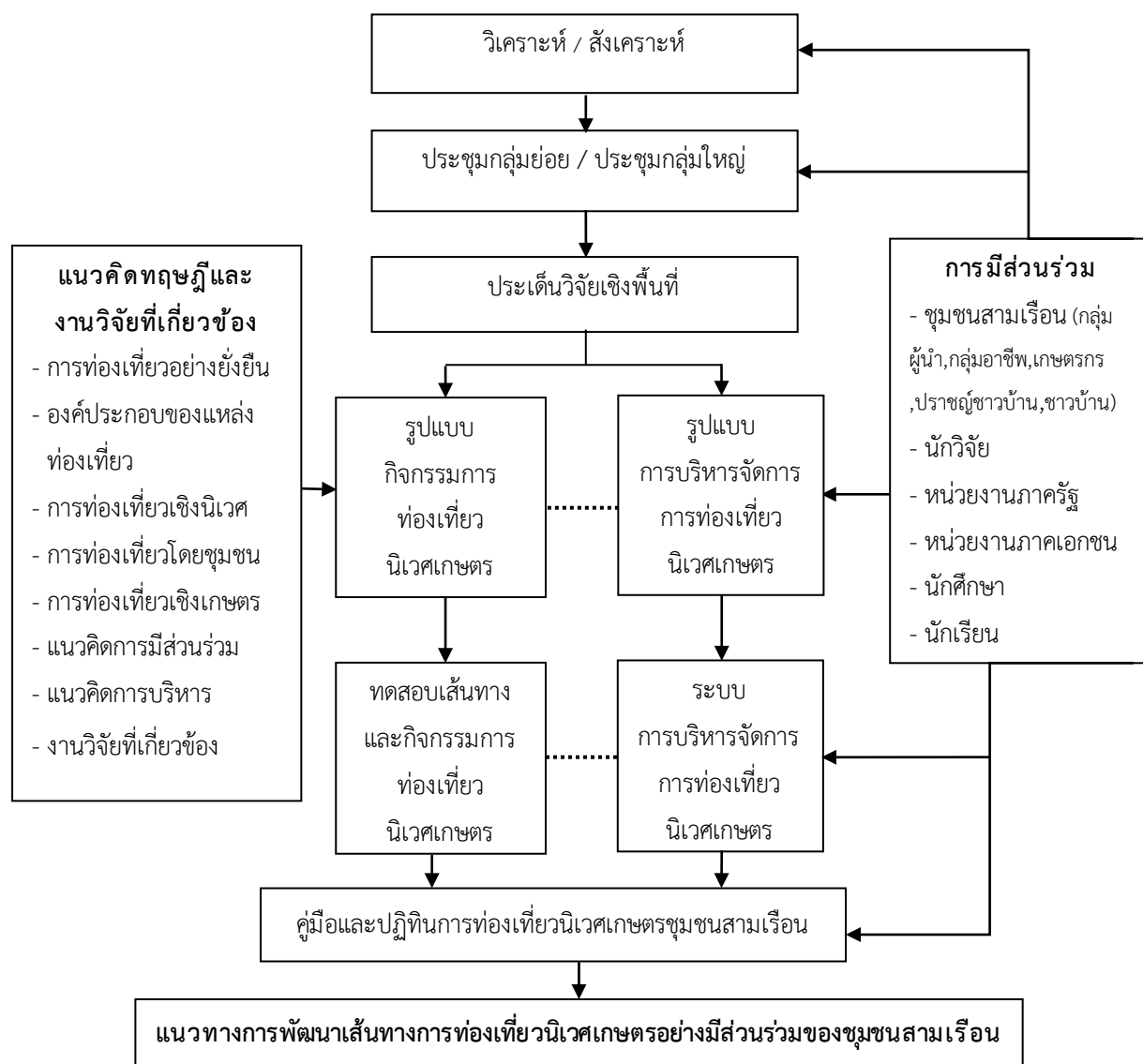
7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 การท่องเที่ยวในเขตเกษตร (Agro-Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในชุมชนสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิเวศสิ่งแวดล้อม การเกษตรและการท่องเที่ยว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

7.2 การมีส่วนร่วม (Participating) หมายถึง การเข้าร่วมของชุมชนสามเรือนในการร่วมคิดร่วมวางแผน แก้ไข ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมเสนอแนะความคิดเห็น ในการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัย (Research Framework) ในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
7. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

บุษบา สิทธิการ และ สิริวัฒนา ไจมา (2552) ได้กล่าวถึงการพิจารณาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาที่สำคัญ 6 As ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก แก่ง บึง ฯลฯ
- 2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ
- 3) แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เช่น ฟาร์มสวน ไร่นา ฯลฯ
- 4) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปราสาท

ขอม ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

2. เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

- 1) การคมนาคมขนส่งโดยรถยนต์
- 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยทางเท้า
- 3) ความปลอดภัยในการเดินทาง
- 4) คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

5) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทุกฤดูกาล

3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)

- 1) ศาลาที่พักหรือจุดชมวิว
- 2) ป้ายแนะนำทาง และสถานที่ท่องเที่ยว
- 3) ระบบสื่อความหมาย / สัญลักษณ์
- 4) บริการอินเทอร์เน็ต
- 5) บริการไปรษณีย์
- 6) บริการเช่ารถจักรยาน จักรยานยนต์
- 7) บริการห้องน้ำหรือห้องสุขา
- 8) บริการโทรศัพท์สาธารณะ
- 9) บริการน้ำดื่ม และน้ำใช้
- 10) บริการร้านอาหาร และเครื่องดื่ม
- 11) ร้านขายของที่ระลึก
- 12) ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว
- 13) ศูนย์รับแจ้งเหตุนักท่องเที่ยว
- 14) บริการตรวจคนเข้าเมือง

4. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Services)

- 1) การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ
- 2) การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- 3) การลดค่าบริการในบางฤดูกาล
- 4) การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ หรือต่างประเทศ
- 5) รับชำระเงินด้วยบัตรเครดิต
- 6) บริการเบิก-ถอนเงิน ATM
- 7) โรงพยาบาลหรือสาธารณสุข

5. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation)

- 1) โรงแรม
- 2) รีสอร์ท
- 3) เกสต์เฮ้าส์
- 4) โฮมสเตย์
- 5) วิลเลจ สเตย์
- 6) เต็นท์ค้างคืน

6. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

1) ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- ก. เดินป่าเที่ยวชมธรรมชาติ
- ข. ล่องแก่ง
- ค. ล่องแพไม้ไผ่
- ง. ล่องเรือยาง
- จ. นั่งเกวียน
- ฉ. ชี่ช้าง ชี่ม้า

2) ท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

- ก. ประเพณีชนเผ่า
- ข. ประเพณีสงกรานต์หรือปีใหม่
- ค. บายศรีสู่ขวัญ

3) ท่องเที่ยวจัดแสดง และการแข่งขันกีฬา

- ก. การแสดงชนเผ่า
- ข. โรงละครหรือการละเล่นท้องถิ่น
- ค. งานแสดงดนตรีพื้นบ้านท้องถิ่น
- ง. แข่งเรือประเพณีในแม่น้ำโขง
- จ. เทศกาลอาหารท้องถิ่น
- ฉ. งานประกวดและแข่งขันต่างๆ

Buhalis, D. (2000) กล่าวถึง องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทาง (Destination) ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างสินค้าทางการท่องเที่ยวและการบริการ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีชื่อสินค้า (Brand name) หรือชื่อของแหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่ ซึ่งประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **สิ่งดึงดูดใจ (Attractions)** คือ สิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งประดิษฐ์ วัตถุประสงคในการสร้างสิ่งนั้น สิ่งที่เป็นมรดก และการจัดกิจกรรมพิเศษ
2. **การเข้าถึง (Accessibility)** คือ ระบบการขนส่ง ประกอบด้วย เส้นทาง อาคารและยานพาหนะ
3. **สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)** คือ ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า และการบริการอื่นๆ

4. **รายการนำเที่ยวสำเร็จรูปที่มีอยู่ (Available packages)** คือ รายการนำเที่ยวสำเร็จรูปก่อนเตรียมไว้โดยคนกลางและต้นทุนที่มีอยู่

5. **กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)** คือ กิจกรรมทั้งหมดที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและที่นักท่องเที่ยวจะร่วมกิจกรรมระหว่างเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว

6. **บริการเสริม (Ancillary services)** คือ บริการที่นักท่องเที่ยวจะใช้บริการ เช่น ธนาคาร การติดต่อสื่อสาร ไปรษณีย์ ข้อมูลข่าวสาร โรงพยาบาล เป็นต้น กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว คือ การผสมผสานกันระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถทำให้สถานที่ใดที่หนึ่งสามารถเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว การคมนาคมที่สะดวกสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวนี้ คณะผู้วิจัยได้นำมาเป็นมาตรฐานในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรที่ตำบลสามเรือน โดยใช้ในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 6 ด้านของพื้นที่

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พจนานุกรม (2546) ได้ระบุว่า แนวคิดและต้นกำเนิดของคำว่า อีโคทัวร์ริซึม (ecotourism) มาจากประเทศตะวันตก มีการให้คำนิยามคำนี้หลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละคนหรือสังคมที่ผู้เขียนหรือนักวิชาการคลุกคลีอยู่ โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาที่คู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในบริบทสังคมไทยที่คนกับธรรมชาติมีความผูกพันใกล้ชิดกัน แนวคิดนี้จึงเน้นบทบาทของคนและชุมชนมากขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นฐาน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวในรูปแบบอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวด้วยจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสถานที่ โดยนักท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องและชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ ร่วมกันดูแลทรัพยากรที่มีอยู่นั้นให้คงอยู่ตลอดไปซึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นพื้นที่เกี่ยวกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือมีแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยวพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ดูแลสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากร และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีขอบเขต เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้ ความประทับใจ และปลูกจิตสำนึก ต่อนักท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่ ผู้เกี่ยวข้อง
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่น และกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2548) ของสำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศว่า หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีหลักเกณฑ์องค์ประกอบ 4 ประการ คือ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพและความมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นด้วย

ดัชนี (Index) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละดัชนีซึ่งตัวชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

กรอบการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในครั้งนี้ได้ยึดตามกรอบและแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1) ศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่โดยยึดตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2) การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงานการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3) การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

- การสร้างจิตสำนึก หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ สนใจ ใส่ใจและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

- การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งธรรมชาติและอนุรักษสิ่งแวดล้อม

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

กรมป่าไม้ (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย”

โดยสรุปก่อนอื่นมีข้อสังเกตจากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมาจากนิยามศัพท์และความหมายของคำ " Ecotourism" นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานอาชีพ ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือองค์กร ซึ่งในภาษาไทยอาจเรียกว่า "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" แต่ในที่สุดราชบัณฑิตยสถาน ได้พิจารณากำหนดคำศัพท์ Ecotourism ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ข้อพิจารณาต่อมาคือความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น เกือบทั้งหมดให้การยอมรับว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตนเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (nature - based tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภท อุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น แต่อาจหมายรวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทาง

ลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ เช่น ไม่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยว ไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เน้นธรรมชาติและองค์ประกอบของธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูด เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูลและการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคิด (วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผล ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นด้วยความเหมาะสมเป็นธรรม

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมีการควบคุมผลกระทบและสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติแวดล้อม พร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต”

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตามคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของราชบัณฑิตยสถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะหมายรวมถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทุกแห่งตั้งแต่แหล่งธรรมชาติ โบราณสถาน ไปจนถึงชุมชนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี ไปจนถึงชุมชนต่างๆ ที่เปิดให้มีการท่องเที่ยว

แต่ปัจจุบันเรื่องการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้มาเยือน ตามคำจำกัดความกระทำได้บ้างในระดับหนึ่ง คือยังไม่สมบูรณ์หรือได้มาตรฐานเพียงพอ ยกเว้นแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นอุทยานแห่งชาติบางแห่งเท่านั้น อย่างเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดอยอินทนนท์ น้ำหนาว เขาสก แก่งกระจาน ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม หากยึดความหมายและองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ปฏิบัติกันอยู่หลายประเทศ เช่น คอสตาริกา เคนย่า และประเทศในทวีปอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะจำกัดวงเฉพาะที่เป็นแหล่งธรรมชาติเท่านั้น (nature-based destinations) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและ วัฒนธรรม

ของชุมชนท้องถิ่น ที่สำคัญได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และแหล่งสรวงธรรมชาติในรูปแบบอื่น

ดังนั้น ตามความหมายที่เป็นสากล ชีวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ควรจะเน้นการพัฒนาและการจัดการ เฉพาะในแหล่งธรรมชาติซึ่งถือกันว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสนองตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ (niche market) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความรู้ และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับความเพลิดเพลินและมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น รวมทั้งให้ประโยชน์กลับคืนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นๆ
2. มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
3. เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว
4. ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
6. เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยวทั่วไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและระบบนิเวศ หากปัจจัยข้างต้นได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่จะเกิดความเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายจนด้อยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง

1. การให้ความรู้ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วย วิธีการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำหาย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเป็นเสมือนการเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว และขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอเทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ หรืออาจเป็นกิจกรรมประเภทตื่นตื้นผจญภัยหรือชื่นชมธรรมชาติก็ได้

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยสร้างรายได้ และยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่ใช้ฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาสร้างเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ซึ่งรวมไปถึงศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความรู้และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเพลิดเพลินและมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น รวมทั้งให้ประโยชน์กลับคืนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นส่งผลให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกแก่ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้ถูกนำมาใช้ในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน โดยการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวทางบกของชุมชนและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรทางการเกษตรของพื้นที่รวมถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนมานำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรของพื้นที่ได้ต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2557) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น ทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม โดยอาจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้แก่ ครอบครัว และชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นเครื่องมือ ในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เสริมสร้างความรู้ด้านเกษตรควบคู่กับการพักผ่อนและความบันเทิง นักท่องเที่ยวสามารถร่วมสัมผัสกับวิถีชีวิตเกษตร ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการเกษตรที่หลากหลาย เพื่อสร้างทักษะแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตรและได้รับความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งสามารถซื้อหาผลิตผลทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนกลับสู่ลำเนา

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง เครื่องมือเพื่อการประเมินผลและการรับรองระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายใต้องค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) คุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ
- 2) คุณค่าด้านองค์ความรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา
- 3) ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 4) ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 5) ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- A – แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบครบวงจร
- B – แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเอกชนที่มีความโดดเด่นด้านการเกษตร
จนเป็นที่ยอมรับจากคนภายนอก
- C – แหล่งเกษตรเอกชนหรือชาวบ้านที่ไม่ได้มุ่งเน้นการท่องเที่ยว
แต่มีภูมิปัญญาหรือเทคนิควิธีการที่น่าสนใจจนเป็นที่ยอมรับจากคนภายนอก
- D – ศูนย์การเรียนรู้หรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาทางการเกษตร
- E – ศูนย์หรือสถานีวิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์และหรือพืชที่มุ่งเน้นการพัฒนา
ประสิทธิภาพทางการเกษตรมากกว่าการท่องเที่ยว
- F – ชุมชนหรือกลุ่มชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันพัฒนาภูมิปัญญาทางการเกษตร

กรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พิจารณาจากความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวแหล่งเกษตร ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งเกษตรด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อการแสวงหาความรู้ทางการเกษตร จากนั้นนำแนวคิดนี้มาพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 5 ปัจจัย และมุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5 ปัจจัย ดังนี้

องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

1. ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)
2. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
3. ปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
4. ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรม (Activities)
5. ปัจจัยด้านที่พัก (Accommodation)

มุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Site Management)
2. ปัจจัยด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร (Knowledge Management)
3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเข้มแข็ง
(Community Participations and Community Strength)
4. ปัจจัยด้านความมีไมตรีจิต (Hospitality)
5. ปัจจัยด้านความปลอดภัย (Safety)

ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ในทุกๆ ด้าน ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่างๆที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (Local Participation) การมุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (Local Product) เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด รวมถึงการให้ความสำคัญต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้นๆ ว่าเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง การปรับตัวเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็นแต่ทั้งนี้ก็ต้องไม่ขัดกับหลักการดังกล่าวข้างต้นซึ่งภาคธุรกิจการท่องเที่ยวองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐมีหน้าที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคและวางอยู่บนหลักการข้างต้น

ผลจากการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ นำมาซึ่งการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ออกเป็น 2 ด้าน 5 องค์ประกอบ คือ

1. ด้านศักยภาพเชิงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1.1 คุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ
- 1.2 คุณค่าด้านองค์ความรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา

2. ด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

- 2.1 ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.2 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.3 ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่ใช้ฐานทรัพยากรทางการเกษตรมาเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยว โดยเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสัมผัสวิถีเกษตรกรรมผ่านรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเที่ยวชมแปลงการเพาะปลูก การชมสวน การร่วมกิจกรรมการทำอาหารหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานวิถีเกษตรกรรมเข้าไปด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างทักษะ แลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตรและได้รับความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งสามารถซื้อหาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนกลับสู่ลำเนา

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน) หรือ อพท. (2558) ได้จัดทำกรอบแนวคิดของเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีแนวคิดหลักในการบูรณาการองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหลัก โดยคำนึงถึงความยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ดังนั้น เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงประกอบด้วย 5 ด้านใหญ่ คือ

1. กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต
3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
5. ด้านบริการและความปลอดภัย

ภาพที่ 2 : กรอบแนวคิดในการพัฒนาเกณฑ์รับรองแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน
(สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชนองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) 2558)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง เริ่มตั้งแต่การกำหนดรูปแบบ เงื่อนไขของชุมชน กฎกติกาของกลุ่ม การกระจายรายได้ รวมถึงการจัดการทรัพยากรของชุมชนอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมกับพื้นที่และเกิดความสำเร็จของชุมชนอย่างแท้จริง

5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้เนื่องจาก

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากต่างประเทศ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้มาก ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมาก ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาดุลการค้าระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง
2. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการจ้างงานและก่อให้เกิดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจขึ้นมากมาย เช่น การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริการขนส่ง การประกันภัย บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรมที่พัก งานดูแลบำรุงรักษา งานรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะได้รับการปรับปรุงดูแลให้สะอาดและสวยงามอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการสร้างรายได้ของคนในท้องถิ่น

4. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องแก่คนท้องถิ่น เช่น การผลิตผลผลิตทางการเกษตร การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การบริการที่พัก การนำเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่น

5. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้มนุษย์มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนานเนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมจึงไม่ทำลายธรรมชาติ ทรัพยากร ธรรมชาติจึงยังคงความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง และชุมชนในท้องถิ่นก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้ได้

หลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

1. จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน จนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น

2. ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

3. มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4. มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

5. มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการสำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การท่องเที่ยวต้องทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องสามารถจัดความยากจนและเน้นการกระจายโอกาสในการใช้ทรัพยากร เพื่อลดความไม่เทียมกันในสังคม และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถรวมเอาค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในต้นทุนการผลิตด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย และการลดความเสี่ยงของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย

2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม กล่าวคือ การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนค่านิยมให้ประชาชนมีมาตรฐานการบริโภคทรัพยากรที่ไม่ฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดความสามารถของระบบนิเวศนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ รวมทั้งมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบในการที่จะนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับความต้องการทางสังคมและศักยภาพที่จะอำนวยความสะดวกได้ และต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนาน และต้องนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

3) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม กล่าวคือ การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเพื่อสร้างความภาคภูมิใจอย่างยั่งยืน ยาวนาน และไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อวัฒนธรรมอันดีของชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

4) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การท่องเที่ยวต้องใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด (Wise Use) มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ทรัพยากรที่อยู่ในขอบเขตของการฟื้นฟูกลับมาใหม่ได้ หากใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไป หรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป นอกจากนั้น การท่องเที่ยวยังต้องมีการพิทักษ์และสงวนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) เพราะสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ รวมทั้งมนุษย์มีวิวัฒนาการร่วมกัน การสูญหายไปของสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่เหลือรอด จนอาจเป็นเหตุให้มีการสูญหายของสิ่งมีชีวิตหลายชนิดตามมา

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน เป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เป็นการ

ห้องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และชุมชนในท้องถิ่นนั้นสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นไว้ได้ต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

จิต นิลพานิช และกุลธณ ธนาพงศธร (2532) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนา

ชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้ารวมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วม รับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2545) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาลงมือทำได้ยาก เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและ ประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545) ยังได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ระดับของการมีส่วนร่วม

นรินทรชัย พัฒนพงศา (2546) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่า แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดย แบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

- 1) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
- 2) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
- 3) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือ ในด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้ แบ่งไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
 - 1) ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง
 - 2) วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ

3) ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไข ปัญหาที่วางแผนนั้น

4) ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

5) ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

6) ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

7) ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถเข้ามา มีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มคิดเริ่มทำ การค้นหาปัญหาและความต้องการร่วมกัน การร่วมกัน วางแผนการทำงาน ร่วมกันกำหนดนโยบายหรือกฎกติกาต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตาม แผน เมื่อปฏิบัติตามแผนแล้วก็ร่วมกันติดตามและประเมินผล เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงการ ทำงานต่อไป ซึ่งในการใช้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในเขต เกษตรเขตตำบลเตาของชุมชนสามเรือนนั้น ไม่เพียงแต่ชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ จัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแล้ว ยัง สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกระจายผลประโยชน์ร่วมกันในมิติต่าง ๆ ของพื้นที่อีกด้วย ซึ่งได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมที่ใช้ในการทำ วิจัยครั้งนี้จะเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ของพื้นที่ได้อย่างครบถ้วน ทุกด้าน

7. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การเพราะเป็น เครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ ประสิทธิภาพของหน่วยงานการบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆการบริหารเป็นหนทางที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้าการบริหาร เป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการนักบริหารจะต้อง คำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนัก บริหารและความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การ โดยย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะ ดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับการบริหารทั้งจากนักวิชาการไทยและ ต่างประเทศได้กล่าวไว้ดังนี้

ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร

คำว่า “การบริหาร” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrar” หมายถึงช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยความสะดวก (Direct)การบริหารหลายๆ.ความหมายอาจสัมพันธ์ใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” หมายถึงการรับใช้หรือผู้รับใช้ความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer อาจกล่าวโดยย่อๆ ว่าเป็นการติดตามดูแลสิ่งต่างๆ และคำจำกัดความง่ายๆ ที่ทันสมัยคือ “การทำงานให้สำเร็จ” สำหรับ “การจัดการ” มักใช้ในแวดวงธุรกิจเอกชนซึ่งมุ่งแสวงหากำไรเป็นเป้าหมายหลักส่วนผลที่พึงตกแก่สาธารณะ (Public) ถือเป็นเป้าหมายรองหรือผลพลอยได้ อย่างไรก็ตามการบริหารภาครัฐในระยะต่อมา ก็เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การให้สัมปทานโทรศัพท์การสื่อสารต่าง ๆ และภาคธุรกิจเอกชนก็ได้เข้าไปรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นในลักษณะการคืนกำไรให้แก่สังคมเป็นต้น จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ได้มีผู้ให้ความหมายของการบริหารมากมายพอที่จะกล่าวได้โดยสังเขปดังนี้

การบริหาร (Administration) และ การจัดการ (Management) ทั้ง 2 คำมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่นิยมใช้ต่างสถานการณ์กัน กล่าวคือ “การบริหาร” มักใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะ หรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า “การจัดการ” มักใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน เนื่องจากการศึกษาเป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์สาธารณะ และจัดเป็นส่วนของราชการเราจึงใช้คำว่า การบริหารการศึกษา ซึ่งการบริหาร หมายถึง บริการประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มบุคคลร่วมกันทำภารกิจได้บรรลุตามเป้าหมาย ส่วนคำว่าจัดการ หมายถึง กระบวนการกิจกรรม ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการขององค์กรธุรกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยสรุปการบริหารหรือการจัดการโดยทั่วๆ ไปเป็นคำที่มีความหมายใช้แทนกันได้ นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารหลายทัศนะแตกต่างกัน โดยมีคุณธรรมสำหรับนักบริหารว่า นักบริหารจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ คือ 1. จกขุมา หมายถึง ต้องมีปัญญามองการณ์ไกล ต้องเป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill 2. วิฐุโร หมายถึง ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่างๆ หรือกิจกรรมทั้งปวงได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill 3. นิสสยสมปนโน หมายถึง เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่นซึ่งเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คุณลักษณะทั้ง 3 ประการนี้มีความสำคัญมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความแตกต่างของนักบริหาร ถ้าเป็นนักบริหารระดับต้นจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะข้อ 2.วิฐุโรและข้อ 3. นิสสยสมปนโน เพราะต้องลงมือปฏิบัติงานร่วมกับผู้ร่วมงานหรือทีมงานอย่างใกล้ชิด แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารระดับต้นจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะข้อ 1. จกขุมา ไปด้วย ก็คือการพัฒนาปัญหาเพื่อเตรียมพร้อมเลื่อนขั้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับกลางต่อไปจากคุณลักษณะและทักษะของผู้บริหารระดับต่างๆ ตามที่ได้กล่าวถึง การบริหาร หมายถึง ศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิคอย่างสูง เพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น ภาระหน้าที่ของ

บุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุเงินทุนฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น 3 ทางคือ 1) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชา 2) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาทความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย 3) ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administration Resources) มาประกอบตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารและหน้าที่ของนักบริหารไว้ว่าการบริหารหมายถึงศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นนักบริหารมีหน้าที่วางแผนจัดองค์การอำนวยการควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีการกำหนดแนวทางหรือนโยบายการสั่งการการอำนวยการการสนับสนุนและการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ เป็นกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันโดยประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

- 1) บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
- 2) ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
- 3) ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกันเด่นชัด
- 4) วัตถุประสงค์นั้นๆต้องตรงกันในหมู่บุคคลผู้ร่วมกระทำการ

การบริหารคือการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การโดยมีหลักการดังนี้

- 1) ต้องมีองค์การ (Organization) และองค์การนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด
- 2) ต้องมีคนทำงานร่วมกันคนเป็นส่วนใหญ่ในการบริหารหรือการทำงาน
- 3) ต้องมีทรัพยากรในการบริหารซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นๆที่สำคัญได้แก่เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน
- 4) ต้องมีการจัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์

การบริหาร คือ กระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่างๆเช่นคนเงินวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การการตระหนักถึงความสามารถ

ความถนัดความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่างๆที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลได้โดยประสิทธิภาพ” การบริหารหรือการจัดการคือกระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอนมีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานมีเงินทุนเครื่องจักรและวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆเป็นองค์ประกอบด้วย การบริหารคือศิลปะในการใช้คนเงินวัสดุอุปกรณ์จากภายในองค์การและจากนอกองค์การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการวางแผนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง”การบริหารไว้ 2 นัยคือ 1) คำว่าบริหารมาจากภาษาบาลีว่าบริหารมาจากศัพท์ว่าปริ แปลว่ารอบและหรรษาในความนำไป ดังนั้นคำว่าบริหารจึงแปลว่านำไปโดยรอบอีกสำนวนหนึ่งคำว่าบริหารแปลว่าอ้อมหนี หลีกหนี หลบหนีดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหปริหริตสมตฺโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนีหลีกหนี หลบหนีปัญหาหรือแปลว่าผู้สามารถบริหารปัญหาและนำปัญหาไปโดยรอบหรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป 2) คำว่าบริหาร.แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือการปกครองดำเนินการอำนวยการจัดการจัดให้วางส่งเสริมและบำรุง

ลักษณะการบริหาร

การบริหารหมายถึงศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์และสนองตอบความคาดหวังและจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานการบริหาร เป็นการทำงานที่ให้บุคคลากรหรือกลุ่มคนดำเนินงานให้สำเร็จเป้าหมายขององค์การเป็นกิจกรรมชนิดหนึ่งที่พบในการทำงานทั้งหน่วยงานของรัฐและองค์การทางธุรกิจที่ทำงานสิ่งต่างๆในกระบวนการจะได้รับผลมากขึ้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆที่ร่วมกันทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรืออาจกล่าวสั้นๆว่าการบริหารหมายถึงการใช้คนและวัสดุในการไปให้ถึงความต้องการที่กำหนดไว้ การทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มุ่งถึงความสำเร็จร่วมกันโดยยึดหลักประหยัดและประสิทธิภาพและความสำเร็จนั้นจะต้องเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการหรือผลงานนั้นการบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นเรื่องสำคัญที่กำหนดการดำเนินการในการแสวงหาความรู้ว่ามีเป้าหมาย ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลายได้แก่คน, เงิน, วัสดุ, สิ่งของเป็นอุปกรณ์การบริหารนั้น กระบวนการวางแผนการจัดองค์การการดำเนินงานและการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายการบำรุงรักษาองค์การให้อยู่รอดและป้องกันองค์การจากสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่าการบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะกล่าวคือการบริหารจัดการเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory)

ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องศิลปะดังนี้นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะเป็นศิลปะเพื่อความชำนาญที่ถูกนำมาใช้โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบ 6M's.เข้าด้วยกัน ได้แก่ Manpower, Materials, Money, Methods, Machines และ Morale เพื่อกำหนดและบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยการบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลและยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกันคือความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจหรืออาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผนส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

แนวคิดการบริหารไว้ว่าการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์กรเรียกว่าวิธีที่ดีที่สุด (one best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์กรจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตนเองไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหารโดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (Case study) จำนวนมากและวิเคราะห์หาวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดการวางแผนและการตัดสินใจในงานต่างๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของมีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่างๆ ขององค์กรใดที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้พนักงานได้รู้ว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงานที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีมีความภูมิใจและรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่วิธีหนึ่ง

องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์กรดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่แน่นอนกล่าวคือจะต้องรู้ว่าจะดำเนินการไปทำไมเพื่ออะไรและต้องการอะไรจากการดำเนินการเช่นต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการหรือในการผลิตต้องรู้ว่าจะผลิตเพื่อใครต้องการผลตอบแทนเช่นใดถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่างๆ จะไม่มีผลสำเร็จเพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

2. ทรัพยากรในการบริหารได้แก่วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหารได้แก่4Ms คือมนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ6Msที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

3. มีการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่ามีปฏิริยาระหว่างกันกล่าวคือเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง4Msหรือ6Msดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิริยาระหว่างกันหรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริง ๆ ด้วยการนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิริยาระหว่างกันไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

4. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่าบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือประสิทธิผลขององค์การหมายถึงความสามารถขององค์การในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้นโดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ

หลักสำคัญของการบริหาร 5 ลักษณะคือ

1. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนหมายความว่าการทำงานเป็นกระบวนการทางสังคมคืออาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่นมิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆเหล่านี้คือมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีมีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

2. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ3ประการคือเป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จเป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่มีคุณค่าประการที่สองการจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพประการสุดท้ายจะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

3. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพคำว่าประสิทธิผลหมายความว่าทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดส่วนคำว่าประสิทธิภาพหมายความว่าทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุดการทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้อง

คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วยการทำให้ได้ทั้งสองอย่างคืองานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

4. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆจึงต้องตระหนัก2ข้อใหญ่ๆคือเมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ดังนั้นการบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไรส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมฺมจิตฺโต (2549) กล่าวถึง การบริหารเป็นวิธีการทำงานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ดิณ ปรัชญพฤทธิ (2539) ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ 7 ประการ คือ

1. การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

2. การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

3. การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหาร บุคคลดังกล่าว รวมถึงตั้งแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

4. การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ

5. การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อ สัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์การ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

6. การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย

7. การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงานประมาณการเงิน วางแผน หรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย โดยนำทรัพยากรมาใช้ให้ประหยัด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้บุคคลต่างๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการบริหารเป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับขั้นตอน เป็นระบบมีการวางแผน การจัดองค์การ หรือการจัดหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร การสรรหาบุคคล เข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน การงบประมาณ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

พระธรรมโกศาจารย์ (2549) ได้กล่าวถึง พุทธวิธีบริหาร ว่าต้องประกอบด้วยปาปนิกรรม 3 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการนำมาสร้างคุณลักษณะของผู้บริหาร ที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการของนักบริหาร ได้แก่

1. จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการไกล เช่นถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทาง หรืออนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้

ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิด หรือ ทักษะทางด้านความคิด

2. วิจฺโรวี หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ได้หรือเข้าใจในงบการเงินที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดสมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญในการผ่าตัดสมอง เป็นต้น คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือความชำนาญการด้านเทคนิค หรือ ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน

3. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้ฝ่ายแต่ละฝ่ายในองค์กร ดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้ หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้พนักงานแต่ละปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น คุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือ ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยคุณลักษณะทั้งสามประการมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันนั้น ขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหาร ถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผน และควบคุมคนจำนวนมาก คุณลักษณะข้อที่ 1 และ 3 มีความสำคัญมาก ส่วนข้อที่ 2 มีน้อย เพราะเขาสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถเฉพาะด้านได้ สำหรับนักบริหารระดับกลาง คุณลักษณะทั้ง 3 ข้อมีความสำคัญพอ ๆ กัน นั่นคือ เขาต้องมีความชำนาญเฉพาะด้าน และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ในขณะเดียวกันต้องมีปัญญาที่มองภาพกว้างและไกล เพื่อเตรียมตัวสำหรับเป็นนักบริหารระดับสูง นอกจากนั้นต้องมีความสามารถในการสื่อสาร ประสานงานในการถ่ายทอดนโยบาย และยุทธศาสตร์จากผู้บริหารระดับสูงมาสู่การปฏิบัติ ในผู้บริหารและพนักงานระดับล่าง และนำผลการดำเนินงานที่ได้จากการปฏิบัติงานมาสรุปและนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูง

กล่าวโดยสรุป การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารต้องใช้ “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ที่ใช้ในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดโดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรที่มีอยู่ คือ เงิน วัสดุ อุปกรณ์ อย่างเหมาะสมเพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องาน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส (2559) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ : สวนกุหลาบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาการสร้างคุณค่าหรือมูลค่าเพิ่มและปัญหาข้อเสนอแนะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ : สวนกุหลาบ โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้แก่ ประชากรในหมู่บ้านบวกเตย และนักท่องเที่ยวในชุมชน วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ผลวิจัยพบว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วม แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรมุ่งเน้น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสร้างจิตสำนึกคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและธรรมาภิบาล และให้ความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย และ 2) ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์เชิงพื้นที่ด้วยตัวของชุมชน โดยผ่านการสื่อสารข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตที่ส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร (2558) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน : โครงการหลวงปางตะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชน แนวทางการพัฒนาเพื่อไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนา ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกษตรและวิถีชีวิตท้องถิ่น ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะต้องมีการพัฒนาต่อไป โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนควรมุ่งเน้น 1) ต้องจัดในรูปแบบของกิจกรรมชุมชน การบริหารงานต้องมีความโปร่งใส มีกฎเกณฑ์ ระเบียบที่ยอมรับและรับรู้โดยทั่วกัน สามารถตรวจสอบได้ มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารเป็นระยะเพื่อไม่ให้เกิดการผูกขาดอำนาจ 2) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนให้เหมาะสมโดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยว เชิงเกษตรที่หลากหลาย หาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชน รูปแบบเชิงเกษตรเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างความแตกต่างกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) แสวงหาโอกาสในการขยายตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะตลาดในประเทศ และขยายเครือข่ายการตลาดจากตลาดในประเทศและต่างประเทศ

เกิงศักดิ์ ชัยชาญ (2556) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว 2) ศึกษาความสัมพันธ์ภายในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางด้าน ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 3) ศึกษาผลกระทบทางตรงของปัจจัยทางด้านต้นน้ำ ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ และปัจจัยทางด้านปลายน้ำที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และ 4) ระบุแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา และ อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลยจำนวนรวม 440 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเคยมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้ว 2 – 3 ครั้ง มาท่องเที่ยวในช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคม โดยใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง ใช้เวลาในการท่องเที่ยว 2 – 3 วัน และมากับครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเข้าใจถึงลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ไม่ครบถ้วนโดยเข้าใจว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่จากการท่องเที่ยวร่วมกัน ด้านความสัมพันธ์ภายในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางด้าน ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ พบว่าปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนในทุกปัจจัย ผลการศึกษาถึงผลกระทบทางตรงของปัจจัยด้านต้นน้ำ ปัจจัยด้านกลางน้ำ และปัจจัยด้านปลายน้ำที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหรือปัจจัยด้านต้นน้ำ ที่มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัย ด้านการให้บริการหรือปัจจัยด้านกลางน้ำ ในภาพรวมของ 2 แหล่งท่องเที่ยวให้ผลเหมือนกันทั้ง 3 ปัจจัยเรียงตามลำดับผลกระทบคือ ปัจจัยด้านประสบการณ์และการปฏิบัติหน้าที่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปัจจัยด้านทรัพยากรและศักยภาพขององค์กร ด้านปัจจัยด้าน การให้บริการ หรือปัจจัยด้าน กลางน้ำ ที่มีผลกระทบทางตรงต่อ ปัจจัยด้านระดับความพึงพอใจ โดยรวมของนักท่องเที่ยว หรือปัจจัยด้านปลายน้ำพบว่า มีทั้งเหมือนและแตกต่างกันใน 2 แหล่งท่องเที่ยวคือ เหมือนกันในด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมมากที่สุด ที่แตกต่างกันคือลำดับรองลงมาเป็นด้านที่พักอาศัย สำหรับ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขณะที่ในด้านสถานที่และกิจกรรม สำหรับอุทยานแห่งชาติภูเรือ ด้านปัจจัยด้านการบริหารจัดการ หรือปัจจัยด้าน ต้นน้ำ ที่มีผลกระทบทางตรงต่อ ปัจจัยด้านระดับ ความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยว หรือปัจจัยด้านปลายน้ำ พบว่ามีแตกต่างกันใน 2 แหล่งท่องเที่ยว โดยเป็น ปัจจัยด้านประสบการณ์และการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กร ตามลำดับ สำหรับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขณะที่เป็นตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และตัวแปรด้านการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตามลำดับ สำหรับอุทยานแห่งชาติภูเรือ จากผลการศึกษา ทำให้สรุปได้ว่าการ

พัฒนาในส่วนใดส่วนหนึ่งของโซ่อุปทาน จะเกิดผลกระทบต่อส่วนอื่นเสมอโดยมีผลกระทบเล็กน้อยต่างกัน ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าควรพัฒนาปัจจัยใดก่อนหลังมากน้อยเพียงใดเพื่อเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อโซ่อุปทานการท่องเที่ยว

เทพกร ณ สงขลา (2556) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอช้างกลาง การใช้ทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอช้างกลาง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อการจัดการทรัพยากรเกษตร แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรความยั่งยืนในอำเภอด่านช้าง และเสนอรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอช้างกลาง จำนวน 11 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอช้างกลางได้รับความนิยม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีกิจกรรมการสาธิต/ให้ความรู้การเกษตร การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และการแนะนำธุรกิจการเกษตร โดยกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มทรัพยากรเกษตร ต่อมาเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวมีการปรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะไม่พึ่งพาธุรกิจท่องเที่ยวมากนัก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอช้างกลางมีความยั่งยืนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรเกษตร แต่ไม่มีความยั่งยืนในด้านการเป็นธุรกิจบริการที่มีผลกำไรและการมีนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความยั่งยืนให้นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนควรมีการจัดการทรัพยากรที่เน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเกษตร การเรียนรู้วัฒนธรรมชนบท และการสัมผัสธรรมชาติ

มัชฌิมา อุดมศิลป์ (2556) ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม 2) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคน ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน โดยผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคนในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก (ด้านความประทับใจ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) 2) การปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้นแบบในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความมีจิตสาธารณะของชุมชนในความร่วมมือและการจัดการ รวมไปถึงการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชนในการทำกะปิคลองโคนจากภูมิปัญญาชาวบ้านจนมีชื่อเสียงโด่งดัง และการใช้ชีวิตแบบพอเพียง 3) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคน พบว่า ควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น

หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับจังหวัดควรเร่งรัดและสนับสนุน ส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง และควรประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการฝึกอบรม หรือมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากว่าการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนชี้แนะแนวทางให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดและเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ

สุขุมาลัย ประสมศักดิ์ (2556) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่าสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถจำแนกได้ทั้งหมดออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 2) นโยบายภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุมและไม่สามารถรักษามาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ 3) ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง และ 4) เครือข่ายของสมาคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านไม่สามารถจะบูรณาการการทำงานในเชิงเครือข่ายได้ และการบูรณาการกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงและให้ความสำคัญในฐานะที่มีบทบาทหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามนโยบายของรัฐบาลและตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 นอกจากนี้ ควรให้องค์กรสงฆ์ องค์กรด้านสตรี และประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วย ทั้งนี้โดยการนำกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมทั้ง 7 ประการ มาใช้ในการกำหนดแผนงานและโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่ประชาชนและองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อไป

มนูญ หวันหยี (2550) ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำชุมชน การมีผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า บทบาทผู้นำที่สร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้ยอมรับทั้งแนวคิดและวิถีปฏิบัติ สามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้กับชุมชน ผู้นำที่มีคุณธรรม และมีประสบการณ์ชีวิตมาก จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมาก ซึ่งผู้นำชุมชนรอบโครงการช่วงก่อสร้างมีบทบาทที่คนในชุมชนยอมรับมากที่สุด และผู้นำชุมชนไม่ได้มีบทบาทในฐานะเป็นสื่อกลางให้คนในชุมชนรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการมากนัก อย่างไรก็ตามบทบาทผู้นำชุมชนมีผลทางอ้อมต่อการเสริมสร้างการยอมรับโครงการของชุมชน โดยเฉพาะในช่วงก่อสร้างโรงไฟฟ้า คนในชุมชนสนใจและต้องการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการทุกช่วงเวลาดำเนินงาน สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับ

ต่ำสุดนั้นต้องมีการสื่อสารทั้งสองทางโดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความห่วงใยของคนในชุมชนต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีโครงการ มาจัดตั้งในพื้นที่ของชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงสุดคือตัวแทนทุกกลุ่มในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจและตรวจสอบทั้งหมด

วนิดา ชูสังข์ (2551) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า การเป็นผู้นำนั้นจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญา คือ มีหุตาไว มีความคิดกว้างไกล สามารถจำแนกบุคคล และเหตุการณ์ออกว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีประสบการณ์มีความชำนาญในการปกครอง การเข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีจะทำให้มีผู้สนับสนุนมากขึ้น แต่คุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้ มีระดับความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามระดับตำแหน่งหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานว่าเล็กหรือใหญ่ขนาดไหน หรือมีความสำคัญเพียงใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ผู้ปกครองรัฐหรือผู้นำประเทศแล้วนับว่าเป็นองค์กรที่ใหญ่ ผู้นำ หรือผู้บริหารจึงต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงจะสามารถยึดศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ส่งผลให้ลูกน้องหรือผู้สื่องานมีความเชื่อมั่น นั้นย่อมเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ใช้วิธีการศึกษาหลายรูปแบบมาประกอบกัน ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการนำผลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาใช้ในการออกแบบเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินความพึงพอใจในการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยววนิเวศเกษตรที่ระดับเต้าของชุมชนสามเรือน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนได้ร่วมกันออกแบบเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มสนใจเฉพาะได้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านและผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และประชาชนในพื้นที่ บุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานวันเห็ดตับเต่างามที่สามเรือน ครั้งที่ 7

2.กลุ่มตัวอย่าง

เชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ประชาชนชาวบ้านและผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มท่องเที่ยววนิเวศเกษตรที่ระดับเต้าชุมชนสามเรือน

3) กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และประชาชนในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอ บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4) บุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอ บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา

เชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม ได้แก่

1) นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานวันเห็ดตับเต่าสามเรือนครั้งที่ 7 จำนวน 200 คน (สำหรับทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวครั้งที่ 1) และกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวน 60 คน (สำหรับทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ครั้งที่ 2)

3. เครื่องมือ

เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) กับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่าสามเรือน และประชาชนในพื้นที่ โดยกำหนดคำถามที่เตรียมไว้โดยยึดวัตถุประสงค์ในการวิจัยเป็นหลัก เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสามเรือน

เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่

3.2 แบบประเมินความพึงพอใจ (จำนวน 2 ชุด) คณะผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยว 2 ครั้ง เพื่อทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ดังนี้

1) ประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานวันเห็ดตับเต่าสามเรือนครั้งที่ 7 จำนวน 200 คน เพื่อทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 1) โดยกำหนดคำถามให้เป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน (6 As) ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยกำหนดระดับความพึงพอใจ เป็น 5 ระดับ

แบบประเมินความพึงพอใจต่อเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือน ซึ่งนำมาให้นักท่องเที่ยวได้ประเมินนั้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลตามลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยวบริเวณเกษตรเห็ดดับเต้าของชุมชนสามเรือน (ชุดที่ 1) โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert's Scale) 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามลำดับ โดยแบ่งเป็นข้อคำถามในการเข้าร่วมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณเกษตรเห็ดดับเต้า

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended question) โดยให้เขียนบรรยาย

2) ประเมินความพึงพอใจ (ชุดที่ 2) นักท่องเที่ยวอีกจำนวน 60 คน เพื่อทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 2) โดยกำหนดข้อคำถามให้เป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน (6 As) โดยกำหนดระดับความพึงพอใจ เป็น 5 ระดับ

แบบประเมินความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณเกษตรเห็ดดับเต้าและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน ซึ่งนำมาให้นักท่องเที่ยวได้ประเมินนั้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลตามลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยวบริเวณเกษตรเห็ดดับเต้าของชุมชนสามเรือน โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert's Scale) 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามลำดับ โดยแบ่งเป็นข้อคำถามในการเข้าร่วมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณเกษตรเห็ดดับเต้า

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended question) โดยให้เขียนบรรยาย

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง ผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง ผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก
- 3 คะแนน หมายถึง ผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในระดับปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง ผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในระดับน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง ผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมน้อยที่สุด

การแปลผลจากการประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ของข้อความถาม ซึ่งสามารถแปลผลในแต่ละช่วงชั้นได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 แปลผลว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 แปลผลว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 แปลผลว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 แปลผลว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 แปลผลว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3.3 การประชุมกลุ่มย่อย กับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กับปราชญ์ชาวบ้านประชาชนในพื้นที่ตำบลสามเรือน และบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน โดยประเด็นที่ทำการประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ การกำหนดเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือน และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่อยู่ระหว่างเส้นทางท่องเที่ยว รวมถึงการประชุมเพื่อจัดตั้งกลุ่มนาร่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือน

3.4 การประชุมกลุ่มใหญ่ กับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กับปราชญ์ชาวบ้านประชาชนในพื้นที่ตำบลสามเรือน และบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยได้ออกแบบเวทีการประชุม กำหนดประเด็นที่เตรียมไว้โดยยึดวัตถุประสงค์ในการวิจัยเป็นหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

- 1) ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อกำหนดประเด็นการวิจัยในพื้นที่ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนสามเรือน
- 2) ประชุมตรวจสอบประเด็นการวิจัยซ้ำกับผู้แทนชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสกัดโจทย์วิจัยที่แท้จริง
- 3) จัดประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร
- 4) ศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือน
- 5) ศึกษาการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสามเรือน ต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 6) นำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรและรูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสามเรือน ต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

7) นำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวในเชิงพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และตรงตามความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไป

8) นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสามเรือนต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

9) คืบค้นความรู้ต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน ผ่านการจัดเวทีชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการรวบรวมค้นคว้า ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการเกษตร วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้จากการแจกแบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นจะทำการรวบรวมแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้จากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานวันเห็ดตำบลสามเรือนครั้งที่ 7 จำนวน 200 คน โดยอ้างอิงข้อมูลจากการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลวันเห็ดตำบลสามเรือนที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนได้บันทึกสถิติไว้จำนวน 2,000 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน, 2558) ซึ่งใช้หลักเบื้องต้นในการหาขนาดตัวอย่างในกรณีที่ประชากรมีจำนวนหลักพัน ให้ใช้ขนาดตัวอย่างประมาณ 10% ของประชากร (ฉัตรสุนัน พฤตภิณูญ, 2553) (สำหรับทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวครั้งที่ 1) และกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวน 60 คน (สำหรับทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวครั้งที่ 2) โดยแจกแบบประเมินแบบวันต่อวัน เพื่อดูความถูกต้องความสมบูรณ์ และความเป็นเอกภาพของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศเห็ดตำบลสามเรือน และประชาชนในพื้นที่ โดยทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสามเรือน

3) การประชุมกลุ่มย่อยกับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน และประชาชนในพื้นที่ โดยทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

4) การประชุมกลุ่มใหญ่ กับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน และประชาชนในพื้นที่ โดยทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยดำเนินการตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกการประชุม การบันทึกเสียงประกอบการประชุม และเอกสารรายงานการประชุม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้จากแบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 2 ครั้ง ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ความถี่ (Frequency) เปอร์เซนต์ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อคำถามแบบเปิด (Open ended question) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) โดยจัดกลุ่มประเด็นสำคัญ และนำเสนอข้อมูลอธิบายเป็นความเรียง

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) โดยวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามที่ได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอข้อมูลอธิบายเป็นความเรียง สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมกลุ่มใหญ่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) โดยการข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกการประชุม การบันทึกเสียงประกอบการประชุม และเอกสารรายงานการประชุม มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

- 1) ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อกำหนดประเด็นการวิจัยในพื้นที่ ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนสามเรือน
- 2) ตรวจสอบประเด็นการวิจัยซ้ำกับผู้แทนชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสกัด โจทย์วิจัยที่แท้จริง โดยการใช้การประชุมกลุ่มใหญ่
- 3) จัดประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม
- 4) ศึกษาารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมของพื้นที่ตำบล สามเรือน โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มใหญ่
- 5) ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมโดยชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ แบบประเมินความพึงพอใจ (ทดสอบ 2 ครั้ง)
- 6) ศึกษาการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสามเรือน ต่อชุมชนและผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง
- 7) นำเสนอเส้นทางท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมและรูปแบบการบริหารจัดการอย่างมี ส่วนร่วมของตำบลสามเรือน ต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้การประชุมกลุ่มใหญ่
- 8) จัดทำคู่มือการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมของชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสาร เผยแพร่เส้นทางท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมของพื้นที่
- 9) ประชุมเพื่อนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมที่มีความ เหมาะสมกับพื้นที่และตรงตามความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มี ประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไป
- 10) ประชุมเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสาม เรือน ต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 11) คำนึงความรู้ต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 12) สรุปและจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

คณะผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน โดยมีผลการศึกษาตามกิจกรรมการดำเนินงานทั้งสิ้น 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 จัดประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีเกษตร ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนสามเรือน ได้แก่ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กลุ่มผู้นำชุมชนสามเรือน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์หัตถ์ระดับตำบล กลุ่มนาร่องการท่องเที่ยววิถีเกษตรหัตถ์ระดับตำบลชุมชนสามเรือนและประชาชนในตำบลสามเรือน

ภาพที่ 3 : การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีเกษตร

ผลจากการจัดประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเขตเกษตร พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตำบลสามเรือน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเป็นอย่างดี สามารถร่วมกันคิดและออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเขตเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือนได้

กิจกรรมที่ 2 ศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเขตเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือน โดยใช้การประชุมกลุ่มใหญ่ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนสามเรือน ได้แก่ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กลุ่มผู้นำชุมชนสามเรือน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือน และประชาชนตำบลสามเรือน

ภาพที่ 4 : การประชุมกลุ่มใหญ่

ผลจากการจัดกิจกรรมประชุมกลุ่มใหญ่ ทำให้ได้ข้อสรุปร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และนักวิจัย พบว่า ชุมชนสามเรือน ควรมีเส้นทางท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชน ซึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตร และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และต้องแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนสามเรือนได้เป็นอย่างดี เส้นทางท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า ประกอบไปด้วย กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดตับเต่ากับวิถีเกษตรกร กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า กิจกรรมการชมรังนกกระจาบ และทัศนียภาพของชุมชน และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 1) กับกลุ่มนักท่องเที่ยว 200 คน ที่เดินทางมาเที่ยวงานวันเห็ดตับเต่าสามเรือน ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24-26 มิถุนายน 2559 โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 1 : แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 1)

ความพึงพอใจต่อด้านต่างๆ	ระดับความพึงพอใจ						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว							
กิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง	54 (27.0)	125 (62.5)	15 (7.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.13	0.67
กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดตับเต่ากับวิถีเกษตรกร	61 (30.5)	84 (42.0)	49 (24.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.00	0.82
กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า	65 (32.5)	111 (55.5)	18 (9.0)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.17	0.71
กิจกรรมการชมรังนกกระจาบและทัศนียภาพของชุมชน	59 (29.5)	112 (56.0)	23 (11.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.12	0.71
กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน	65 (32.5)	108 (54.0)	21 (10.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.16	0.72

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 รองลงมาคือ กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 และกิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 ตามลำดับ

ภาพที่ 5 : กิจกรรมทดสอบเส้นทางรถท่องเที่ยววนวิเศษเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 1)

กิจกรรมที่ 4 การทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววนวิเศษเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 2) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 60 คน วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560 โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 2 : แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 2)

ความพึงพอใจต่อด้านต่างๆ	ระดับความพึงพอใจ						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว							
คุ้มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจ กิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย)	53 (88.3)	5 (8.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.85	0.444
คุ้มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า)	52 (30.5)	8 (42.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.86	0.342
กิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน(จุดบริการอาหารว่างชา-กาแฟ)	46 (76.7)	11 (18.3)	3 (5.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.71	0.555
กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน)	24 (73.3)	14 (23.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.70	0.530

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ คุ่มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.86 รองลงมาคือ คุ่มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.85 และ กิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.71 ตามลำดับ

ภาพที่ 6 : กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 2)

2. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตร อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน โดยมีผลการศึกษาตามกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

กิจกรรมที่ 5 การทดสอบเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า ครั้งที่ 1 กับกลุ่มนักท่องเที่ยว 200 คน ที่เดินทางมาเที่ยวงานวันเห็ดตับเต่างามที่สามเรือน ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24-26 มิถุนายน 2559 โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 3 : แสดงจำนวนและร้อยละ เพศของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1) ชาย	55	27.50
2) หญิง	145	75.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ - แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า มีนักท่องเที่ยวเพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 75.50 เพศชาย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50

ตารางที่ 4 : แสดงจำนวนและร้อยละ อายุของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
1) ต่ำกว่า 20 ปี	28	14.00
2) 21 – 30 ปี	22	11.00
3) 31 – 40 ปี	69	34.50
4) 41 – 50 ปี	42	21.00
5) 51 – 60 ปี	18	9.00
6) 61 ปีขึ้นไป	21	10.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า อายุของนักท่องเที่ยว มีอายุอยู่ในช่วง 31 – 40 ปี มากที่สุด จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 รองลงคือ 41 – 50 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 และต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 : แสดงจำนวนและร้อยละ อาชีพของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
1) นักเรียน / นักศึกษา	33	16.50
2) รับจ้างทั่วไป	20	10.00
3) ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	51	25.50
4) พนักงานบริษัทเอกชน	33	16.50
5) ราชการ / รัฐวิสาหกิจ	15	7.50
6) เกษตรกร	28	14.00
7) แม่บ้าน / พ่อบ้าน	12	6.00
8) เกษียณอายุ	8	4.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า อาชีพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวมากที่สุด ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 รองลงมาคือ นักเรียน / นักศึกษา และ พนักงานบริษัทเอกชน เท่ากันคือ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 และเกษตรกร จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 : แสดงจำนวนและร้อยละ รายได้ของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้		
1) น้อยกว่า 5,000 บาท	38	19.00
2) 5,000 - 10,000 บาท	37	18.50
3) 10,001 - 15,000 บาท	46	23.00
4) 15,001 - 20,000 บาท	43	21.50
5) 20,001 - 25,000 บาท	23	11.50
6) มากกว่า 25,000 บาท	13	6.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า รายได้ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว สูงสุดอยู่ในช่วง 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 รองลงมาคือ 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 และน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 : แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน (ครั้งที่ 1)

ความพึงพอใจต่อด้านต่างๆ	ระดับความพึงพอใจ						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว							
ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	64 (32.0)	99 (49.5)	37 (18.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.13	0.69
ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยว	55 (27.5)	108 (54.0)	32 (16.0)	5 (2.5)	0 (0.0)	4.06	0.73
ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	57 (28.5)	106 (53.0)	37 (18.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.10	0.67
ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว							
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	47 (23.5)	99 (49.5)	49 (24.5)	5 (2.5)	0 (0.0)	3.94	0.76
ความปลอดภัยในการเดินทาง	36 (18.0)	94 (47.0)	61 (30.5)	9 (4.5)	0 (0.0)	3.78	0.78
คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	43 (21.5)	87 (43.5)	64 (32)	6 (3.0)	0 (0.0)	3.83	0.79
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว							
ศาลาที่พักหรือจุดชมวิว	44 (22.0)	78 (39.0)	67 (33.5)	11 (5.5)	0 (0.0)	3.77	0.85
ป้ายแนะนำทางและสถานที่ท่องเที่ยว	50 (25.0)	102 (51.0)	37 (18.5)	11 (5.5)	0 (0.0)	3.95	0.81
ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	54 (27.0)	73 (36.5)	62 (31.0)	11 (5.5)	0 (0.0)	3.85	0.88
ศูนย์รับแจ้งเหตุนักท่องเที่ยว	71 (35.5)	45 (22.5)	65 (32.5)	19 (9.5)	0 (0.0)	3.84	1.01

ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก (ห้องน้ำ ที่จอดรถ)	58 (29.0)	53 (26.5)	78 (39.0)	11 (5.5)	0 (0.0)	3.79	0.92
โรงพยาบาลหรือสาธารณสุข	48 (24.0)	76 (38.0)	58 (29.0)	18 (9.0)	0 (0.0)	3.77	0.91
ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว							
การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ	44 (22.0)	98 (49.0)	41 (20.5)	17 (8.5)	0 (0.0)	3.84	0.82
การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	38 (19.0)	126 (63.0)	19 (9.5)	17 (8.5)	0 (0.0)	3.92	0.78
การออกงานแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับ ท้องถิ่นอื่นๆ	31 (15.5)	130 (65.0)	27 (13.5)	12 (6.0)	0 (0.0)	3.90	0.72
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว							
กิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและ วิธีการเพาะเลี้ยง	54 (27.0)	125 (62.5)	15 (7.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.13	0.67
กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดตับเต่ากับวิถี เกษตรกร	61 (30.5)	84 (42.0)	49 (24.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.00	0.82
กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจาก เห็ดตับเต่า	65 (32.5)	111 (55.5)	18 (9.0)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.17	0.71
กิจกรรมการชมรังนกกระจาบและ ทัศนียภาพของชุมชน	59 (29.5)	112 (56.0)	23 (11.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.12	0.71
กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจาก ชุมชน	65 (32.5)	108 (54.0)	21 (10.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.16	0.72
ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า							
ความน่าสนใจของเส้นทางการท่องเที่ยว	64 (32.0)	101 (50.5)	29 (14.5)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.11	0.75
ประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวใน เส้นทางเห็ดตับเต่า	63 (31.5)	101 (50.5)	30 (15.0)	6 (3.0)	0 (0.0)	4.10	0.75

จากตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า โดยเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวงานเห็ดตับเต่าสามเดือน ครั้งที่ 7 ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร

ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.10 และความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 ตามลำดับ

ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94 รองลงมาคือ คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 และความปลอดภัยในการเดินทางอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.78 ตามลำดับ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ป้ายแนะนำและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.95 รองลงมาคือ ร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85 และศูนย์แจ้งเหตุนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.84 ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.92 รองลงมาคือ การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.90 และการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.84 ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 รองลงมาคือ กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 และกิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 ตามลำดับ

ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า มากที่สุดคือ ความน่าสนใจของเส้นทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.11 รองลงมาคือ ประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.10 ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 5 การทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 2) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 60 คน วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560 โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 8 : แสดงจำนวนและร้อยละ เพศของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1) ชาย	12	20.00
2) หญิง	48	80.00
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 8 แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า มีนักท่องเที่ยวเพศหญิง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 80 เพศชาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตารางที่ 9 : แสดงจำนวนและร้อยละ อายุของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
1) ต่ำกว่า 20 ปี	10	16.70
2) 21 – 30 ปี	50	83.30
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 9 แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า อายุของนักท่องเที่ยว มีอายุอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี มากที่สุด จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 16.70 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 : แสดงจำนวนและร้อยละ อาชีพของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
1) นักเรียน / นักศึกษา	60	100.00
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 10 แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า อาชีพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวมากที่สุดคือ นักเรียน / นักศึกษา จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 11 : แสดงจำนวนและร้อยละ รายได้ของนักท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้		
1) น้อยกว่า 5,000 บาท	55	91.70
2) 5,000 - 10,000 บาท	5	8.30
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 11 แสดงข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า รายได้ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว สูงสุดอยู่ในช่วง น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 91.70 รองลงมาคือ 5,000 - 10,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 12 : แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน (ครั้งที่ 2)

ความพึงพอใจต่อด้านต่างๆ	ระดับความพึงพอใจ						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว							
ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	44 (73.3)	13 (21.7)	3 (5.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.68	0.567
ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยว	29 (48.3)	31 (51.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.48	0.503
ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	35 (58.3)	21 (35.0)	4 (6.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.51	0.624
ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว							
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	23 (38.3)	31 (51.7)	4 (6.7)	2 (3.3)	0 (0.0)	4.25	0.727
ความปลอดภัยในการเดินทาง	34 (56.7)	19 (31.7)	7 (11.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.45	0.699
คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	31 (51.7)	22 (36.7)	3 (5.0)	4 (6.7)	0 (0.0)	4.33	.857

ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว							
ศาลาที่พักหรือจุดชมวิว	27 (45.0)	29 (48.3)	2 (3.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	4.35	0.708
ป้ายแนะนำทางและสถานที่ท่องเที่ยว	30 (50.0)	23 (38.3)	5 (8.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	4.35	0.777
ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	23 (38.3)	31 (51.7)	2 (3.3)	2 (3.3)	2 (3.3)	4.18	0.911
ศูนย์รับแจ้งเหตุนักท่องเที่ยว	27 (45.0)	24 (40.0)	5 (8.3)	4 (6.7)	0 (0.0)	4.23	0.870
ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก (ห้องน้ำ ที่จอดรถ)	14 (23.3)	34 (56.7)	10 (16.7)	2 (3.3)	0 (0.0)	3.96	0.843
โรงพยาบาลหรือสาธารณสุข	15 (25.0)	29 (48.3)	14 (23.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	3.95	0.790
ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว							
การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ	28 (46.7)	25 (41.7)	5 (8.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	4.31	0.770
การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	26 (43.3)	28 (46.7)	4 (6.7)	2 (3.3)	0 (0.0)	4.30	0.743
การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับ ท้องถิ่นอื่นๆ	25 (41.7)	31 (51.7)	4 (6.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.35	0.605
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว							
คุ้มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย)	53 (88.3)	5 (8.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.85	0.444
คุ้มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอด สารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ด ตับเต่า)	52 (30.5)	8 (42.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.86	0.342
กิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชม ระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ)	46 (76.7)	11 (18.3)	3 (5.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.71	0.555
กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่ง โบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน)	24 (73.3)	14 (23.3)	2 (3.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.70	0.530

ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวหัตถ์เต่า							
ความน่าสนใจของเส้นทางการท่องเที่ยวในภาพรวม	33 (55.0)	25 (41.7)	2 (3.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.51	0.567
ประสบการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางนิเวศธรหัตถ์เต่า	36 (60.0)	22 (36.7)	2 (3.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.56	0.563

จากตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเส้นทางการท่องเที่ยวในนิเวศธรหัตถ์เต่า โดยเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว 60 คน เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560 ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ทศนิยมภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.68 รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 และความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.48 ตามลำดับ

ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ความปลอดภัยในการเดินทางอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.45 รองลงมาคือ คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.25 ตามลำดับ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ศาลาที่พักหรือจุดชมวิวและป้ายแนะนำและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.35 รองลงมาคือ ศูนย์แจ้งเหตุ นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 และร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.18 ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.35 รองลงมาคือ การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.31 และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.30 ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ คัมภีร์เบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากหัตถ์เต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.86 รองลงมาคือ คัมภีร์ภูษา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.85 และกิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่างชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.71 และ กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 ตามลำดับ

ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า มากที่สุดคือ ประสบการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56 รองลงมาคือ ความน่าสนใจของเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 ตามลำดับ

ภาพที่ 7 : กิจกรรม ณ คุ่มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย)

ภาพที่ 8 : กิจกรรม ณ คุ่มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า)

ภาพที่ 9 : กิจกรรมการถ่ายภาพ ณ สวนกล้วยไม้ และชมระบบนิเวศของชุมชน

ภาพที่ 10 : กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน)

3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำของชุมชนสามเรือน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ดตับเต่า กลุ่มนาร่องจัดการที่ปักในแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตร และชาวบ้านในพื้นที่ ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.1 บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในเขตเกษตร

บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเป็นสิ่งที่สำคัญในการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในชุมชนซึ่งต้องมีระบบการดูแลอย่างต่อเนื่องเป็นโดยมีระเบียบแบบแผนที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองโดยชุมชนมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1) ชุมชนสามเรือนมีทรัพยากรชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภูมิศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่มีทั้งแหล่งน้ำ ที่เป็นแหล่งทำมาหากิน และมีเรื่องราวที่น่าสนใจในชีวิตกับสายน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งสร้างรายได้และแหล่งอาหารในรูปแบบทรัพยากรชุมชนอันสำคัญ วิถีชีวิตชุมชนในเชิงเกษตรที่มีการอนุรักษ์คงไว้ซึ่งการเกษตรแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะชุมชนแห่งนี้เป็นที่ที่เห็นระดับเตาที่เป็นผลผลิตทางธรรมชาติที่เป็นสิ่งขึ้นชื่อของชุมชนที่นักท่องเที่ยวสนใจอยากเข้ามาชมวิถีการเกิดของเห็ดชนิดนี้อันจะนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวในเขตเกษตรโดยชุมชนมีหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเพื่อการส่งต่อสู่รุ่นต่อไป

2) ชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้และแหล่งอาหารในรูปแบบของเศรษฐกิจชุมชนที่ต้องมีความเข้มแข็งจะต้องมีการวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อม และสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยต้องมีการสร้างระบบการจัดการให้สามารถสร้างรายได้อย่างสมดุลกับการรักษาของดีในชุมชนให้คงอยู่ในรุ่นต่อไป

3) ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติวิทยาที่ก่อปรด้วย ดิน น้ำ ป่า ต้นไม้ และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของวนศาสตร์ชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่มีชุมชนสามเรือน โดยคนในชุมชนเองต้องดูแลในทุกเรื่องเพื่อรักษาสิ่งเดิมที่มีในชุมชน และมีการส่งต่อถ่ายทอดความรู้ของชุมชนสามเรือนให้กับเยาวชนของชุมชนรุ่นต่อรุ่นผ่านเรื่องราวกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ามาท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงวิถีชีวิตที่คนในชุมชนใช้ในการดำรงชีวิตที่สุขสงบ

4) ชุมชนเป็นสถานที่พักผ่อนในเชิงศูนย์สวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาดูแลสุขภาพ ธรรมชาติของสัตว์พืชและสรรพสิ่งในชุมชน อาจมีการมุ่งเน้นให้เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของชุมชนสามเรือน มีความรับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอ หรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด ต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า และคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 ระบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน

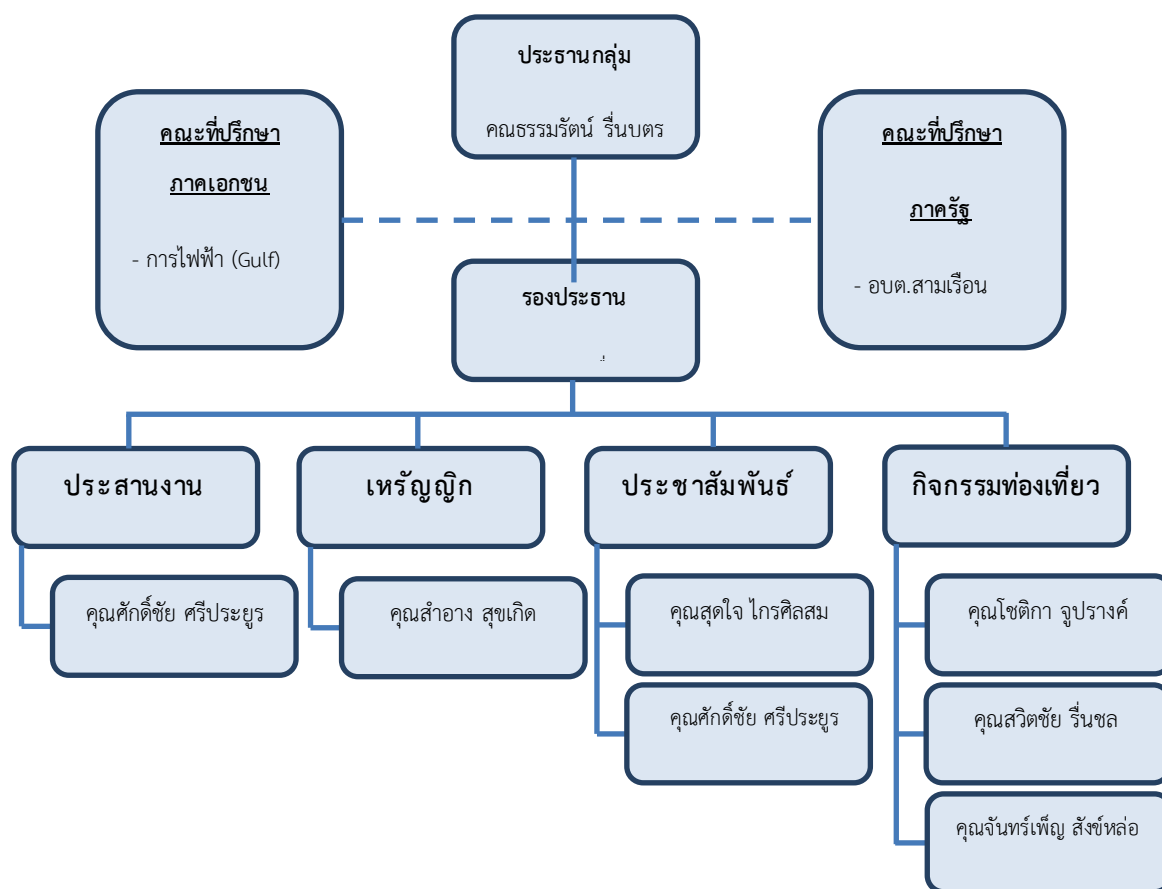
การจัดการชุมชนสามเรือนเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ต้องมีประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน และต้องมีผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ จะต้องประสานแผนการพัฒนา กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนา และการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเหมาะสมกับชุมชนสามเรือน มีองค์ประกอบสำคัญต้องดำเนินการ 4 ประการคือ

1) ระบบการจัดการ ความเป็นทรัพยากรชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นสมบัติของส่วนรวม ต้องมีการร่วมคิด ร่วมทำจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชนที่ต้องร่วมพูดคุยเพื่อหาข้อตกลงกัน ภาครัฐและภาคเอกชน ที่ต้องเข้ามาให้การสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนและงบประมาณ ในการดำเนินงานทางด้านโครงสร้าง การปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชนให้มีความสะดวกในเรื่องของที่พัก และการคมนาคม

2) ระบบการวางแผนการจัดการชุมชนสามเรือนนั้น ทุกฝ่ายต้องเข้ามีส่วนร่วมการบริหารจัดการอย่างรอบคอบรอบด้าน เนื่องด้วยบริบทของชุมชนสามเรือนเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายและความสมบูรณ์ในชุมชนเองหากมีการเปิดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรต้องดำเนินการอย่างครบวงจรโดยมี 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ต้องมีการวางแผน ในการทำงานของทุกฝ่าย ชุมชนจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานในกลุ่มของตนเองว่าจะมีวิธีการปฏิบัติงานอย่างไรในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ท้องถิ่น ท้องที่จะสนับสนุนอย่างไรในเรื่องของโครงสร้างระบบการเดินทาง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์กร ในการทำงานของคนในชุมชนสามเรือนวางตำแหน่งหน้าที่ต่างๆที่รับผิดชอบ ในส่วนของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม และสมาชิก ดังโครงสร้าง

ภาพที่ 11 : ผังโครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยววิเศษนครหาดขามตำบลสามเรือน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดบุคลากร ในการทำงานเพื่อการจัดการชุมชนของตนเองตามโครงสร้างการบริหารโดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก มี อบต. เป็นผู้สนับสนุน มีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิเป็นพี่เลี้ยงในช่วงแรกเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีให้มีความชัดเจน ลงตัว และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยวให้มีความสมดุล

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการของชุมชนสามเรือนในการเริ่มต้นคงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะปรับเปลี่ยนจากวิถีชุมชนเดิมมาดำเนินการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องมีการต้อนรับดูแลนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง อาหารการกิน ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย คนในชุมชนเองต้องร่วมประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสาร หรือค่าเช่าเรือ ควรเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 5 การควบคุมการรายงานผล เป็นสิ่งที่ชุมชนต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต้องมีผู้รับผิดชอบการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หรือข่าวสารการบริการการขายให้พร้อม และเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือท่องเที่ยว วิดีโอแนะนำ แผ่นพับ

3) ระบบการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ต้องมีการสร้างช่องทางการประสานงานระหว่างส่วนงานต่างๆ ที่เข้ามาดูแลและบริหารจัดการชุมชน ให้มีการปรึกษาหารือการตลอดระยะเวลาเพื่อการที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันเวลา โดยมีในรูปแบบเชิงองค์รวม 5 ร่วม คือ ร่วมคิด : งานทุกงาน กิจกรรมทุกกิจกรรม ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นชุมชนต้องเป็นผู้กำหนด มีการร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล ร่วมวางแผน ในชุมชนของตนเองเพื่อให้รู้สึกเป็นเจ้าของทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานระยะยาวในการดูแลรักษาทรัพยากรชุมชน

4) ระบบความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา กับชุมชนที่ต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ให้ทำความเข้าใจ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือประกอบด้วย 4 ประการสำคัญ คือ ต้องมีการทำความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายเพื่อกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการจัดการ ต้องมีการประสานงานที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประสานงานได้ผล ประสานคนมีความสุข ต้องมีการสร้างความร่วมมือของทุกฝ่ายโดยเฉพาะคนในชุมชนสามเรือนต้องมีการสร้างความร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่ต้องมีความคิดว่าตนเองเป็นเจ้าของบ้านต้องต้อนรับแขกด้วยความยิ้มแย้ม หน่วยงานภาครัฐที่ต้องคอยดูแลเรื่องกฎเกณฑ์ต่างๆ ความปลอดภัย การปรับปรุงทัศน ใ้ร่มรื่นหน้ามอง วัดต้องเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่แฝงหลักธรรมคำสอนและประวัติศาสตร์ความเป็นมาเป็นไปของชุมชนสามเรือน และสุดท้ายต้องมีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ไม่ทำลายสิ่งเก่าที่ดีงาม ซึ่งจะต้องเกิดจากการขอความร่วมมือในการอนุรักษ์วิถีชุมชนของสามเรือนให้ยั่งยืน

3.3 ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ

ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการเป็นแนวคิดหลักในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ที่ต้องดำเนินการ มีประเด็นที่สำคัญ 6 ประเด็น คือ ต้องให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการทุกเรื่องในชุมชนตนเอง โดยหน่วยงานอื่นเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน การให้ชุมชนมีการเรียนรู้ระบบการจัดการชุมชนโดยการฝึกอบรมสร้างการเรียนรู้โดยไปดูจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะนี้ ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมเชิงองค์รวมครบวงจร ต้องให้มีภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมร่วมดำเนินการในทุกด้าน ทุกขั้นตอน ต้องสร้างให้ประชาชนทุกคนในชุมชนต้องร่วมใจกันทำงานที่ต้องอาศัยความอดทน ความเอาใจใส่ในทุกเรื่องทุกขั้นตอน และทุกภาคีเครือข่ายต้องมีเพื่อเสริมหนุนประชาชนและชุมชนให้สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

3.4 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ

การนำหลักธรรมมาประยุกต์ในการบริหารจัดการชุมชนสามเรือนเชิงบูรณาการ เพื่อการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนให้ทุกคนทำงานร่วมกันด้วยใจ ในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นเป็นระบบการจัดการที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน เพื่อการสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีการนำหลักธรรมในการเป็นผู้นำที่ดีกับการประชุมหารือร่วมกันของทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

3.4.1 มีหลักธรรมเพื่อสร้างผู้นำการจัดการที่ดี คือ ปาปณิกธรรม 3 อันเป็นหลักธรรมที่ผู้นำต้องมีเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีทิศทางในการบริหารจัดการชัดเจน

1) มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดี เป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนสามเรือนต้องมีแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนที่ชัดเจนและต้องมีความเข้มแข็งที่จะนำพาชุมชนไปสู่ชนที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต

2) มีผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญ รอบรู้ในงานชุมชน ทุกอย่างอีกทั้งต้องมีความเชี่ยวชาญเรื่องของการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อฝึกอบรมให้กับชุมชนทุกคน

3) มีผู้นำที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ เอกชน ที่ต้องเข้ามาสนับสนุนการจัดการชุมชนให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเกษตรที่ความสมบูรณ์และมีความยั่งยืน

3.4.2 มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7 เพื่อสร้างพุทธวิธีประชุมการจัดการชุมชนสามเรือน คือ

1) ชุมชนสามเรือนต้องมีการร่วมปรึกษาหารือกันเสมอ เพื่อร่วมปรึกษาหารือกันในทุกเรื่องทุกประเด็นปัญหาเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ทันเวลา ทันสถานการณ์

2) ชุมชนสามเรือนต้องมีความพร้อมเพียงกัน ในการประชุม การทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นเรื่องของส่วนร่วมโดยต้องให้ผู้นำเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติถึงจะทำให้ลูกบ้านปฏิบัติตามเป็นอัตโนมัติ

3) ชุมชนสามเรือนต้องมีส่วนร่วมกำหนดหลักการ กติกา ในการทำงานร่วมกันพร้อมทั้งมีการชี้แจงให้เหตุผลประกอบเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ยอมรับและปฏิบัติตามโดยดี

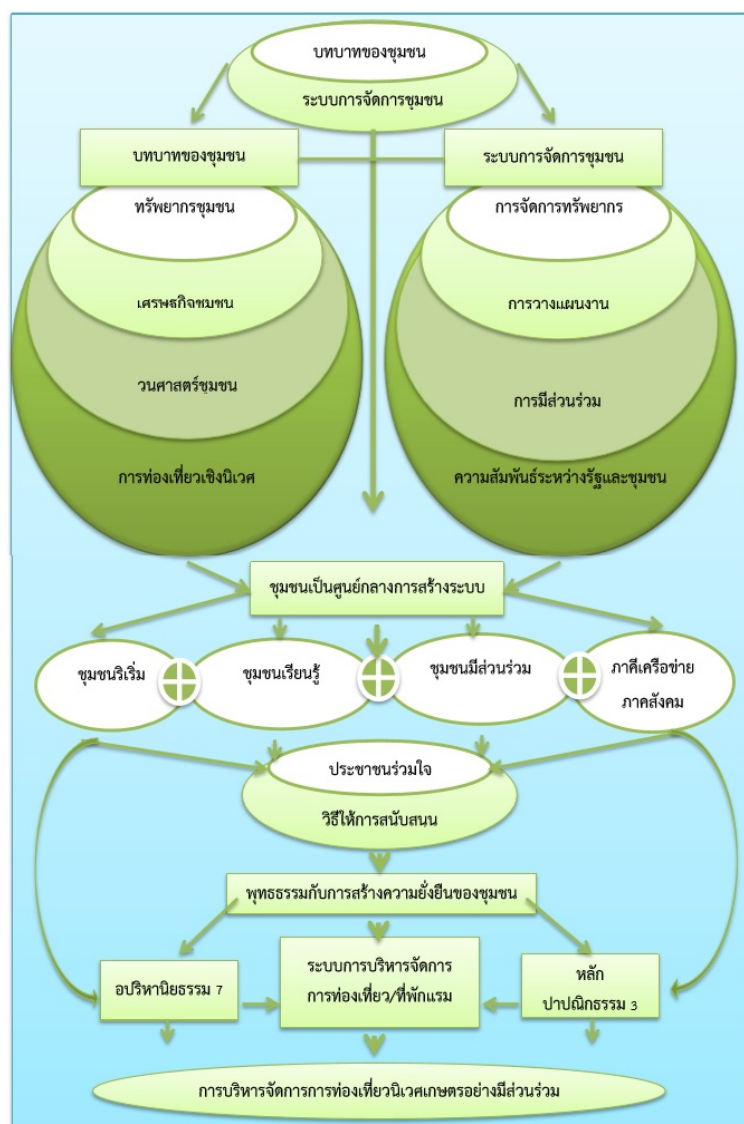
4) ชุมชนสามเรือนต้องมีเคารพผู้อาวุโสและให้เกียรติ ไม่ลบหลู่แนวความคิดที่เป็นแนวความคิด ความเชื่อดั้งเดิม หากต้องส่งเสริมให้คนรุ่นหลังรับรู้เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนต่อไป

5) ชุมชนสามเรือนต้องมีความเสมอภาคกับทุกฝ่าย มีความเป็นธรรม โดยเฉพาะผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน

6) ชุมชนสามเรือนต้องมีเคารพเชื่อถือศรัทธาสิ่งดีงามที่มีอยู่ในชุมชนว่ามีคุณค่า

7) ชุมชนสามเรือนต้องมีความปรองดอง สมานฉันท์ สามัคคี ร่วมแรง ร่วมใจกันเพื่อสร้างชุมชนการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ

จากผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มข้างต้นผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นแบบจำลองระบบการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม ดังแผนภาพ

ภาพที่ 12 : โมเดลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

จากโมเดลรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน มีสาระสำคัญ ซึ่งควรได้อธิบาย เพิ่มเติม ดังนี้

1. บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในเขตเกษตร

1.1 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้และแหล่งอาหารในรูปแบบทรัพยากรชุมชนโดยมีบทบาทในการบริหารจัดการให้รายได้และแหล่งอาหารมีความสมดุล

1.2 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้ในรูปแบบของเศรษฐกิจชุมชนโดยชุมชนมีหน้าที่ในการร่วมกันจัดการของคนในชุมชนในเรื่องของอาชีพที่ยั่งยืน

1.3 ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติวิทยาที่ก่อปรด้วย ดิน น้ำ ป่า ต้นไม้ และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของวนศาสตร์ชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทในการดูแลธรรมชาติให้ ความรู้กับคนในชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ

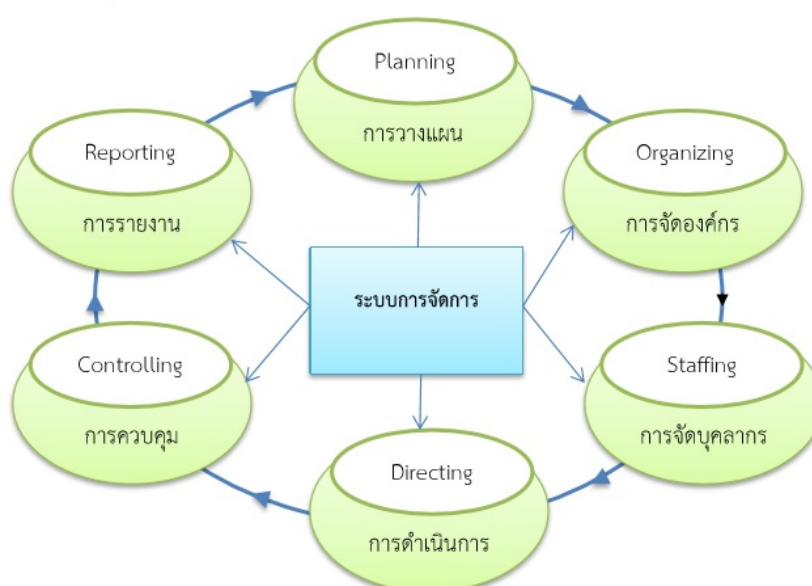
1.4 ชุมชนเป็นสถานที่ฝึกสอนในเชิงศูนย์สวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาความ เป็นธรรมชาติของสัตว์พืชและสรรพสิ่งในชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทในการดูแลระบบนิเวศให้มีความ สมบูรณ์มีการปลูกพืช ต้นไม้ ทดแทนเสมอ

2. ระบบการจัดการชุมชน

มีองค์ประกอบสำคัญต้องดำเนินการ 4 ประการคือ

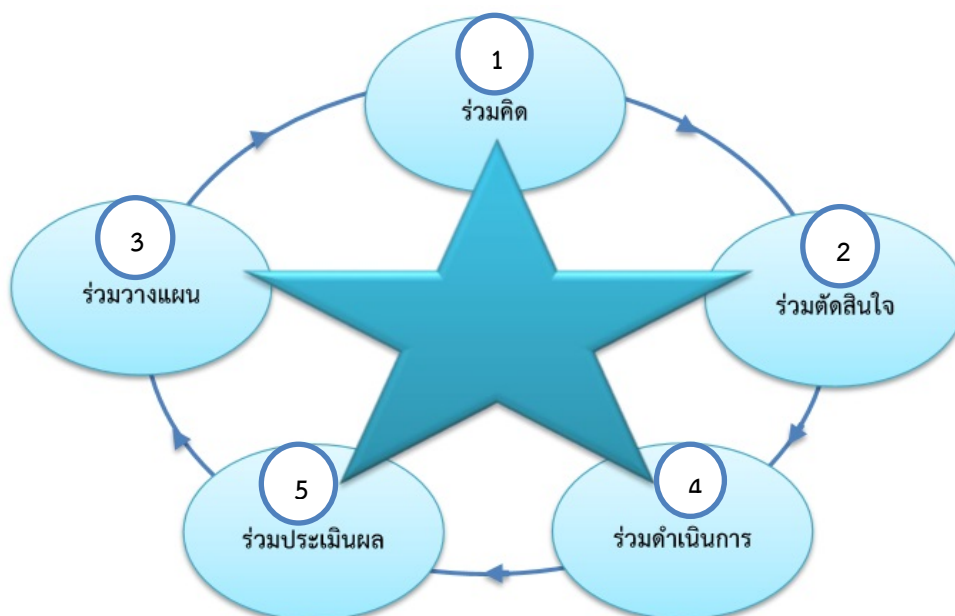
2.1 ระบบการจัดการ ความเป็นทรัพยากรชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นสมบัติ ของส่วนรวม

2.2 ระบบการวางแผนการจัดการชุมชน ที่ต้องดำเนินการอย่างครบวงจรตาม แผนภาพวงจรการจัดการชุมชน 6 ขั้นตอน

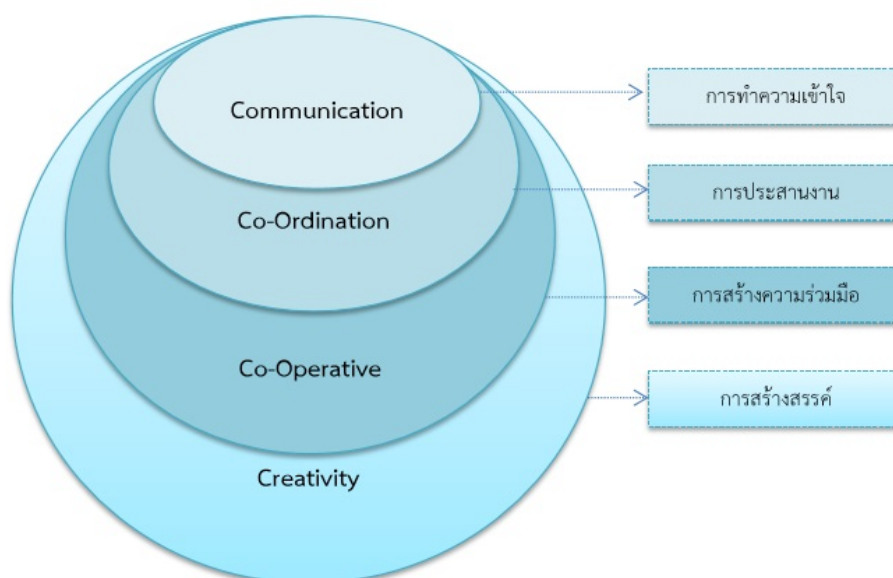
ภาพที่ 13 : โมเดลระบบการจัดการชุมชน 6 ขั้นตอน

2.3 ระบบการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในรูปแบบเชิงองค์รวม 5 ร่วม คือ

ภาพที่ 14 : โมเดลการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในรูปแบบเชิงองค์รวม 5 ร่วม

2.4 ระบบความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา กับชุมชน ที่ต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ให้ทำความเข้าใจ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือหลัก 4'C คือ

ภาพที่ 15 : โมเดลการประสานงานและการสร้างความร่วมมือหลัก 4'C

3. ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ ที่ต้องดำเนินการ 6 ประการ คือ

3.1 ให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการในของทรัพยากรในชุมชน อาชีพในชุมชน และความสมดุลของชุมชนเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน

3.2 ให้ชุมชนมีการเรียนรู้ระบบการจัดการ ด้วยการสร้างระบบการบริหารจัดการที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ติดตาม และประเมินผลร่วมกันของคนในชุมชนและมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง

3.3 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเชิงองค์รวมครบวงจร ด้วยการประสานงานคนในชุมชนให้ทุกคนมาร่วมคิด ร่วมวางแผนการทำงานและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบความรู้ความถนัดของแต่ละคน แต่ละกลุ่มอาชีพ

3.4 ให้มีภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมร่วมดำเนินการในการจัดการเพราะชุมชนเน้นการปฏิบัติหากยังขาดแนวทางการปฏิบัติที่ครบวงจรจึงต้องมีการช่วยเหลือจากเครือข่าย อาทิ อบต. มหาวิทยาลัย

3.5 ประชาชนทุกคนในชุมชนต้องร่วมแรง ร่วมใจในการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชนในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่ต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ครบถ้วน

3.6 ทุกภาคีเครือข่ายต้องมีเพื่อเสริมหนุนประชาชนและชุมชนในการขับเคลื่อนระบบการสร้างรายได้สร้างอาชีพของชุมชนที่ยั่งยืน

4. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ การสร้างความตระหนักให้กับชุมชนให้ทุกคน

ให้ชุมชนตระหนักว่าการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในวิเศษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นเป็นระบบการจัดการที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน เพื่อการสร้างที่ยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

4.1 มีหลักธรรมเพื่อสร้างผู้นำการจัดการที่ดี คือ ปาปนิกรธรรม 3

- 1) มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดี
- 2) มีผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญ รอบรู้ในงานชุมชน
- 3) มีผู้นำที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย

4.2 มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7 เพื่อสร้างพุทธวิธีประชุมการจัดการชุมชน คือ

- 1) ร่วมประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ
- 2) มีความพร้อมเพียงกัน
- 3) ร่วมกันกำหนดหลักการ กติกา
- 4) เคารพผู้อาวุโสและให้เกียรติ

- 5) ให้ความเสมอภาคกับทุกฝ่าย
- 6) เคารพเชื่อถือศรัทธาสังตั้งงาม
- 7) มีความปรองดอง สมานฉันท์ สามัคคี

ภาพที่ 16 : การสัมภาษณ์เจาะลึก

4. เพื่อนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน

จากการศึกษาเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรที่จัดตั้งตำบลสามเรือน พบว่า ชุมชนสามเรือนนั้นมีทรัพยากรทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์สามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนาร่องการท่องเที่ยววิถีเกษตรที่จัดตั้งตำบลสามเรือน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยววิถีเกษตรของชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (PAR) มาเป็นเครื่องมือในการจัดทำทุกขั้นตอน โดยได้นำผลจากการจัดประชุมกลุ่มใหญ่ครั้งที่ 1 ซึ่งการจัดประชุมครั้งนั้นได้มีการชี้แจงเป้าหมายและทำความเข้าใจต่อรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรที่จัดตั้งตำบลของชุมชน ซึ่งผลจากการประชุมร่วมกันนั้นได้มีการกำหนดรูปแบบของเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศและวิถีเกษตรกรรม โดยรูปแบบการท่องเที่ยวนั้นต้องสามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชน ซึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี

ภาพที่ 18 : ศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า

จุดที่ 1 ศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆของชุมชนสามเรือน เช่น งานเห็ดตับเต่างานที่สามเรือน เป็นต้น ภายในศูนย์เรียนรู้มีนักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้ ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเห็ดตับเต่า กิจกรรมถ่ายรูปในดงโสน ทำกิจกรรมเก็บเห็ดตับเต่าได้ด้วยตนเอง และเป็นจุดจำหน่ายเห็ดตับเต่าตามฤดูกาลอีกด้วย

ภาพที่ 19 : คุ่มกรุณา บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

จุดที่ 2 คุ่มกรุณา บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสถานที่ให้นักท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับบ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งภายใน นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

การทำขนมไทยโบราณและทำของหวานจากเห็ดตับเต่า การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การทำเกษตรผสมผสาน และมีกิจกรรมสาธิตการทำขนมไทยโบราณและทำของหวานจากเห็ดตับเต่าอีกด้วย

ภาพที่ 20 : คุ่มอุเบกขา การทำเกษตรปลอดสารพิษ

จุดที่ 3 คุ่มอุเบกขา เป็นสถานที่ให้นักท่องเที่ยวมาศึกษาเรียนรู้ ศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาการจักสานและหัตถกรรมพื้นถิ่น สนับสนุนสินค้าชุมชนผักปลอดสารพิษ เรียนรู้ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเพาะเห็ดตับเต่า การแปรรูปเห็ดตับเต่า กิจกรรมถ่ายภาพ และมีกิจกรรมสาธิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเห็ดตับเต่า การทำข้าวเกรียบเห็ดตับเต่าอีกด้วย

ภาพที่ 21 : สวนกล้วยไม้ชุมชนสามเรือน

จุดที่ 4 สวนกล้วยไม้ชุมชนสามเรือน เป็นสถานที่ให้นักท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้ และทำกิจกรรมต่างๆได้ ดังนี้ ชมการเพาะกล้วยไม้ การถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้ เป็นจุดจำหน่ายกล้วยไม้ นักท่องเที่ยวสามารถเก็บกล้วยไม้ตนเองได้ และนักท่องเที่ยวสามารถนำไปจุดท่องเที่ยวต่อไปเพื่อไหว้พระขอพร ณ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนสามเรือน วัดสามเรือน ได้อีกด้วย

ภาพที่ 22 : วัดสามเรือน (หลวงพ่อก้าว)

จุดที่ 5 วัดสามเรือน เป็นจุดรวมจิตใจของชาวสามเรือน และเป็นสถานที่ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน และเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมของชุมชนได้แก่ สักการะ นมัสการหลวงพ่อก้าววัดสามเรือน และร่วมประเพณีอาบน้ำคีนเพ็ญในวันลอยกระทง

ภาพที่ 23 : จุดชมเด็ดดับเต่าสวนคุณน้อย

จุดที่ 6 จุดชมเห็ดตับเต่าสวนคุณน้อย ภายในนักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเห็ดตับเต่า ถ่ายรูปในดงโสน กิจกรรมเก็บเห็ดตับเต่าได้ด้วยตนเอง สนับสนุนสินค้าชุมชนผลิตภัณฑ์เห็ดตับเต่าและเชื้อเห็ดตับเต่าได้อีกด้วย

ภาพที่ 24 : กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเห็ดตับเต่าคลองโพ

จุดที่ 7 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเห็ดตับเต่าคลองโพ นักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเห็ดตับเต่า ถ่ายรูปในดงโสน กิจกรรมเก็บเห็ดตับเต่าได้ด้วยตนเอง สนับสนุนสินค้าชุมชนผลิตภัณฑ์เห็ดตับเต่าและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดตับเต่าได้อีกด้วย

ภาพที่ 25 : วัดกลางเกาะระกำ

จุดที่ 8 วัดกลางเกาะระกำ เป็นจุดรวมจิตใจของชาวสามเรือน และเป็นสถานที่ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน และเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ นมัสการไหว้พระ

จากผลการนำเสนอเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ระดับตำบลชุมชนสามเรือนนั้น พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนสามเรือน มีระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการท่องเที่ยวคือ ในช่วงที่ระดับเต้าออก ในช่วงเดือน เมษายน ถึงเดือนสิงหาคม ของทุกปี ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมเกี่ยวกับที่ระดับเต้าได้ เช่น เรียนรู้การเพาะที่ระดับเต้า การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากที่ระดับเต้า และการทำอาหารจากที่ระดับเต้า เป็นต้น ซึ่งพอจะจำแนกโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบ คือ โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน โปรแกรมท่องเที่ยวภายใน 1 วัน และโปรแกรมท่องเที่ยวภายในครึ่งวัน นักท่องเที่ยวสามารถกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวผ่านกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ระดับเต้าชุมชนสามเรือนหรือองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน นักท่องเที่ยวจะไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวใดบ้างนั้นจำแนกนักท่องเที่ยวได้ 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กรณีที่เป็นหมู่คณะมาศึกษาดูงานจะมีการกำหนดโปรแกรมเยี่ยมชมแหล่งเกษตรต่างๆ ไว้ล่วงหน้า โดยการประสานงานกับกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ระดับเต้าชุมชนสามเรือนหรือองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนโดยตรง และมีการแจ้งไปยังจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายการศึกษา ดูงานเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เตรียมความพร้อมในด้านกิจกรรมและการอำนวยความสะดวกต่างๆ

2. กรณีที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาเที่ยวตำบลสามเรือนเป็นการส่วนตัวหรือประเภทชาจร และต้องการจะเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ก็สามารถติดต่อสอบถามกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ระดับเต้าชุมชนสามเรือนหรือองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน จะมีเจ้าหน้าที่ให้การแนะนำโดยอาจจะไปเที่ยวกันเองหรือต้องการมีผู้นำทางหรือต้องการวิทยากร ในการไปเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถใช้รถยนต์ส่วนตัวหรือหากไม่สะดวกทางกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ระดับเต้าชุมชนสามเรือนก็สามารถจัดหารถให้บริการ

3. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการพักค้างคืนในชุมชน ทางชุมชนสามเรือนก็มีที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้บริการ เป็นสถานที่พักสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวศึกษาดูงานด้านการเกษตรโดยตรง โดยมีการบริหารงานโดยกลุ่มที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านสามเรือน

รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะสนใจเฉพาะ หรือลักษณะสนใจพิเศษ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวนี้มีความเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบสนใจพิเศษ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติและมีความสอดคล้องกับแนวโน้มและทิศทางการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว

แบบ Niche Market และกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ ที่มีวัตถุประสงค์การเดินทางตามความสนใจพิเศษ การเดินทางเพื่อการเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบลึกซึ้ง เพื่อให้ได้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ต่างไปจากเดิม

ในด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตเกษตรของชุมชนสามเรือนมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อทำกิจกรรมการเกษตร อันได้แก่ การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษ การเพาะเห็ด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการแปรรูปอาหาร แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันในเชิงธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ การสาธิต/ให้ความรู้ จำหน่ายสินค้า และการแนะนำธุรกิจการเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบ มีเป้าหมายเชิงธุรกิจการท่องเที่ยว ดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยวเกือบทั้งหมด มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะการแสดงหรือสาธิตหรือให้ความรู้ การเกษตรที่ถูกนำมาสาธิต/ให้ความรู้ ได้แก่ การผลิตเห็ด การแปรรูปทางการเกษตร การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรธรรมชาติ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรลักษณะนี้ นักท่องเที่ยวรู้สึกตื่นเต้นเมื่อได้เห็นสิ่งที่ยังไม่เคยพบเห็นมาก่อนหรือเคยบริโภคผลผลิตการเกษตรเหล่านี้ แต่ไม่เคยทราบหรือไม่เคยเห็นมาก่อนว่ามีการผลิตอย่างไร นักท่องเที่ยวที่มีความตื่นเต้นกับกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ได้แก่ กลุ่มเยาวชนที่มาท่องเที่ยวในลักษณะศึกษาดูงาน และกลุ่มคนเมืองที่มีได้อาชีพเกษตร สำหรับนักท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นการท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน หาความแปลกใหม่ให้แกชีวิต ในขณะที่นักท่องเที่ยวประเภทกลุ่มเกษตรกรที่มาร่วมกิจกรรมศึกษาดูงาน ต้องการประสบการณ์ความรู้ไปพัฒนาอาชีพเกษตรของตนเอง

(2) แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชนและผลิตภัณฑ์เกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบนี้ ได้แก่ สินค้าและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร น้ำเชื้อเห็ดหรือต้นพันธุ์พืชที่นักท่องเที่ยวจะซื้อไปปลูกเองอาหารที่กลุ่มเกษตรกรในชุมชนผลิตเอง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรลักษณะนี้ นักท่องเที่ยวชื่นชมที่ได้พบเห็นผลผลิตที่เป็นเกษตรอินทรีย์ การดึงดูดทางการท่องเที่ยวของกิจกรรมรูปแบบนี้ คือ ตรงกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวคนไทยที่ชอบซื้อสิ่งของในแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่ระลึกสำหรับตนเองหรือเป็นของฝาก

(3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้นับว่าเป็นจุดขายสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประเภทกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ การเพาะเห็ดการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด เป็นต้น รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรลักษณะนี้ ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเกษตรกรจากพื้นที่ต่าง ๆ มาศึกษาดูงาน เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาการเกษตรของตนเอง กล่าวได้ว่า กิจกรรมท่องเที่ยวลักษณะนี้มีความสำคัญมากที่สุดในการสร้างชื่อเสียงให้แก่ท่องเที่ยวในเขตเกษตรของชุมชนสามเรือน

(4) การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน ในชุมชนสามเรือนมีสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน คือ วัดกลางเกาะระกำ เป็นสถานที่ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน และ วัดสามเรือน นักท่องเที่ยวร่วมนมัสการหลวงพ่อแก้ววัดสามเรือน และร่วมประเพณีอาบน้ำคั้นเพ็ญในวันลอยกระทง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน และเพื่อนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ซึ่งได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 2 คือ ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และประชาชนในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 4 คือ บุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 5 คือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานวันเห็ดตับเต่าสามเรือนครั้งที่ 7 จำนวน 200 คน (สำหรับทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวครั้งที่ 1) และกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวน 60 คน (สำหรับทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวครั้งที่ 2)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) แบบประเมินความพึงพอใจ (จำนวน 2 ชุด) การประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมกลุ่มใหญ่ โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR)

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการรวบรวม ค้นคว้า ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มาจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรที่ระดับตำบลชุมชนสามเรือน

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) แบบประเมินความพึงพอใจ (จำนวน 2 ชุด) การประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมกลุ่มใหญ่

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้จากแบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 2 ครั้ง ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ความถี่ (Frequency) เปอร์เซ็นต์ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อคำถามแบบเปิด (Open ended question) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) โดยจัดกลุ่มประเด็นสำคัญ และนำเสนอข้อมูลอธิบายเป็นความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมกลุ่มใหญ่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

1. สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย คณะผู้วิจัยขอแสดงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังต่อไปนี้

1.1 ผลการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

ผลจากการจัดประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตำบลสามเรือน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรเป็นอย่างดี สามารถร่วมกันคิดรูปแบบการท่องเที่ยวและออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือนได้

ผลจากการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือน พบว่า ชุมชนสามเรือน ควรมีเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรที่ระดับตำบล ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชน ซึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตร

และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และต้องแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนสามเรือนได้เป็นอย่างดี เส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่า ประกอบไปด้วยกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดตับเต่ากับวิถีเกษตรกร กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า กิจกรรมการชมรังนกกระจาบ และทัศนียภาพของชุมชน และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน

ผลจากการทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 1) พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และกิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง อยู่ในระดับมาก

ผลจากการทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 2) พบว่าด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ คุ่มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คุ่มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน) อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน

1.2 ผลการศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

ผลจากการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 1) กับกลุ่มนักท่องเที่ยว 200 คน ที่เดินทางมาเที่ยวงานวันเห็ดตับเต่าสามเรือน ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24-26 มิถุนายน 2559 โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก และความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก

ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก และความปลอดภัยในการเดินทางอยู่ในระดับมาก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ป้ายแนะนำและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมาก และศูนย์แจ้งเหตุนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การออกฐานแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ อยู่ในระดับมาก และการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมาก

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่าอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน อยู่ในระดับมาก และกิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง อยู่ในระดับมาก

ด้านเส้นทางท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า มากที่สุดคือ ความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมาก

ผลจากการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 2) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 60 คน เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560 โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด และความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ความปลอดภัยในการเดินทางอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ศาลาที่พักหรือจุดชมวิวและป้ายแนะนำและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ศูนย์แจ้งเหตุนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด และร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ คุ้มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คุ้มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน) อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า มากที่สุดคือ ประสบการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความน่าสนใจของเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด

1.3 ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำของชุมชนสามเรือน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ดตับเต่า กลุ่มนาร่องจัดการที่ปักในแหล่งท่องเที่ยวนิเวศเกษตร และชาวบ้านในพื้นที่ ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตร

บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเป็นสิ่งที่สำคัญในการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในชุมชนซึ่งต้องมีระบบการดูแลอย่างต่อเนื่องเป็นโดยมีระเบียบแบบแผนที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง

2. ระบบการจัดการชุมชน

การจัดการชุมชนสามเรือนเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ต้องมีประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน และต้องมีผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ จะต้องประสานแผนการพัฒนา กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.

และเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนา และการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเหมาะสมกับชุมชนสามเรือน เมืองค์ประกอบสำคัญต้องดำเนินการ 4 ประการคือ 1) ระบบการจัดการทรัพยากรชุมชน 2) ระบบการวางแผนการจัดการชุมชน 3) ระบบการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 4) ระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา กับชุมชนที่ต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

3. ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ

ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการเป็นแนวคิดหลักในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ที่ต้องดำเนินการ มีประเด็นที่สำคัญ 6 ประเด็น คือ ต้องให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการทุกเรื่องในชุมชนตนเอง โดยหน่วยงานอื่นเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน การให้ชุมชนมีการเรียนรู้ระบบการจัดการชุมชนโดยการฝึกอบรมสร้างการเรียนรู้โดยไปดูจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะนี้ ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมเชิงองค์รวมครบวงจร ต้องให้ภูมิภาคเครือข่ายจากภาคสังคมร่วมดำเนินการในทุกด้าน ทุกขั้นตอน ต้องสร้างให้ประชาชนทุกคนในชุมชนต้องร่วมใจกันทำงานที่ต้องอาศัยความอดทน ความเอาใจใส่ในทุกเรื่องทุกขั้นตอน และทุกภาคีเครือข่ายต้องมีเพื่อเสริมหนุนประชาชนและชุมชนให้สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

4. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ

การนำหลักธรรมมาประยุกต์ในการบริหารจัดการชุมชนสามเรือนเชิงบูรณาการ เพื่อการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนให้ทุกคนทำงานร่วมกันด้วยใจ ในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นเป็นระบบการจัดการที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน เพื่อการสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีการนำหลักธรรมในการเป็นผู้นำที่ดีกับการประชุมหารือร่วมกันของทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

4.1 มีหลักธรรมเพื่อสร้างผู้นำการจัดการที่ดี คือ ปาปณิกธรรม 3

4.2 มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7

จากผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นแบบจำลองระบบการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้ดังนี้

1. บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร

1.1 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้และแหล่งอาหารในรูปแบบทรัพยากรชุมชน

1.2 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้และแหล่งอาหารในรูปแบบของเศรษฐกิจชุมชน

1.3 ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติวิทยาที่ก่อปรด้วย ดิน น้ำ ป่า ต้นไม้ และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของวนศาสตร์ชุมชน

1.4 ชุมชนเป็นสถานที่พักผ่อนในเชิงศูนย์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาตามความเป็นธรรมชาติของสัตว์พืชและสรรพสิ่งในชุมชน

2. ระบบการจัดการชุมชน

มีองค์ประกอบสำคัญต้องดำเนินการ 4 ประการคือ

2.1 ระบบการจัดการ ความเป็นทรัพยากรชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นสมบัติของส่วนรวม

2.2 ระบบการวางแผนการจัดการชุมชน ที่ต้องดำเนินการอย่างครบวงจรตามแผนภาพวงจรการจัดการชุมชน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคคลากร การดำเนินการ การควบคุม และการรายงาน

2.3 ระบบการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในรูปแบบเชิงองค์รวม 5 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมวางแผน

2.4 ระบบความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา กับชุมชน ที่ต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ให้ทำความเข้าใจ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือหลัก 4'C คือ การทำความเข้าใจ (Communication) การประสานงาน (Co-Ordination) การสร้างความร่วมมือ (Co-Operative) การสร้างสรรค์ (Creativity)

3. ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ ที่ต้องดำเนินการ 6 ประการ คือ 1) ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการ 2) ชุมชนมีการเรียนรู้ระบบการจัดการ 3) ชุมชนมีส่วนร่วมเชิงองค์รวมครบวงจร 4) มีภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมร่วมดำเนินการ 5) ประชาชนทุกคนในชุมชนต้องร่วมใจ 6) ทุกภาคีเครือข่ายต้องมีเพื่อเสริมหนุนประชาชนและชุมชน

4. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน

4.1 มีหลักธรรมเพื่อสร้างผู้นำการจัดการที่ดี คือ ปาปณิกรรม 3 หมายถึง 1) มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดี 2) มีผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญ รอบรู้ในงานชุมชน 3) มีผู้นำที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย

4.2 มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7 เพื่อสร้างพุทธวิธีประชุมการจัดการชุมชน

1.4 ผลการนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน

จากการศึกษาเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรที่ระดับตำบลสามเรือน พบว่า ชุมชนสามเรือนนั้นมีทรัพยากรทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์สามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชน

ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนาร่องการท่องเที่ยวนิเวศเกษตร
 ระดับตำบลชุมชนสามเรือน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่น
 ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของนิเวศเกษตรของ
 ชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (PAR) มาเป็นเครื่องมือในการจัดทำทุกขั้นตอน โดยได้
 นำผลจากการจัดประชุมกลุ่มใหญ่ครั้งที่ 1 ซึ่งการจัดประชุมครั้งนั้นได้มีการชี้แจงเป้าหมายและ
 ทำความเข้าใจต่อรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรระดับตำบลของชุมชน ซึ่งผลจากการประชุมร่วมกัน
 นั้นได้มีการกำหนดรูปแบบของเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ
 ระบบนิเวศและวิถีเกษตรกรรม โดยรูปแบบการท่องเที่ยวนั้นต้องสามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทาง
 ท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชน ซึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวต้องมีกิจกรรมที่
 หลากหลาย กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี
 โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี
 เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และต้องแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนสามเรือนได้เป็น
 อย่างดี โดยเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของนิเวศเกษตรระดับตำบลของชุมชนสาม
 เรือนนั้น ได้ถูกนำเสนอผ่านการจัดกิจกรรมวันเปิดตัวเส้นทางที่สามเรือน และกิจกรรมการทดสอบ
 เส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 2 ครั้ง และได้นำเสนอเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
 ต่อสาธารณชน และนักท่องเที่ยว ผ่านการจัดกิจกรรมงานประเพณีอาบน้ำคีนเพ็ญ ในเดือน
 พฤษภาคม กิจกรรมงานวันเด็กของชุมชน ในช่วงเดือนมกราคม และกิจกรรมวันงานอยุธยาจรด
 โลก ในช่วงเดือนมกราคมที่ผ่านมา

จากการศึกษาและทดสอบเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรระดับตำบล
 ชุมชนสามเรือนนั้น คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวของนิเวศเกษตรอย่างมีส่วน
 ร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน ผ่านการจัดเวทีคีนข้อมูลวิจัยสู่ชุมชน ทำให้ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า
 เส้นทางท่องเที่ยวของนิเวศเกษตรระดับตำบลของชุมชนสามเรือนและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของ
 พื้นที่ตำบลสามเรือนที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ กิจกรรม
 การชมแปลงระดับตำบล และวิถีการเพาะเลี้ยง กิจกรรมการถ่ายภาพ ระดับตำบลกับวิถีเกษตรกร
 กิจกรรมการทำอาหารและ ของหวานจากระดับตำบล กิจกรรมการชมรังนกกระเจาบและทัศนียภาพ
 ของชุมชน และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน ตามเส้นทางท่องเที่ยวของนิเวศเกษตร
 ระดับตำบล ซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

จุดที่ 1 ศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆของชุมชนสามเรือน เช่น งานเห็ดตับเต่าสามเรือน เป็นต้น ภายในศูนย์เรียนรู้มีนักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้ ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเห็ดตับเต่า กิจกรรมถ่ายรูปในดงโสน ทำกิจกรรมเก็บเห็ดตับเต่าได้ด้วยตนเอง และเป็นจุดจำหน่ายเห็ดตับเต่าตามฤดูกาลอีกด้วย

จุดที่ 2 คุ่มกรุณา บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสถานที่ให้นักท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับบ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งภายใน นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การทำขนมไทยโบราณและทำของหวานจากเห็ดตับเต่า การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา การทำเกษตรผสมผสาน และมีกิจกรรมสาธิตการทำขนมไทยโบราณและทำของหวานจากเห็ดตับเต่า

จุดที่ 3 คุ่มอุเบกขา เป็นสถานที่ให้นักท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้ ศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาการจักสานและหัตถกรรมพื้นถิ่น สนับสนุนสินค้าชุมชนผักปลอดสารพิษ เรียนรู้ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเพาะเห็ดตับเต่า การแปรรูปเห็ดตับเต่า กิจกรรมถ่ายภาพ และมีกิจกรรมสาธิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเห็ดตับเต่า การทำข้าวเกรียบเห็ดตับเต่า

จุดที่ 4 สวนกล้วยไม้ชุมชนสามเรือน เป็นสถานที่ให้นักท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้ และทำกิจกรรมต่างๆได้ เช่น ชมการเพาะกล้วยไม้ การถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้ เป็นจุดจำหน่ายกล้วยไม้ นักท่องเที่ยวสามารถเก็บกล้วยไม้ตนเองได้ และนักท่องเที่ยวสามารถนำไปจุดท่องเที่ยวต่อไปเพื่อไหว้พระขอพร ณ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนสามเรือน วัดสามเรือน ได้อีกด้วย

จุดที่ 5 วัดสามเรือน เป็นจุดรวมจิตใจของชาวสามเรือน และเป็นสถานที่ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน และเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมของชุมชนได้แก่ สักการะ นมัสการหลวงพ่อแก้ววัดสามเรือน และร่วมประเพณีอาบน้ำคินเพ็ญในวันลอยกระทง

จุดที่ 6 จุดชมเห็ดตับเต่าคุณน้อย ภายในนักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเห็ดตับเต่า ถ่ายรูปในดงโสน กิจกรรมเก็บเห็ดตับเต่าได้ด้วยตนเอง สนับสนุนสินค้าชุมชนผลิตภัณฑ์เห็ดตับเต่าและเชื้อเห็ดตับเต่าได้อีกด้วย

จุดที่ 7 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเห็ดตับเต่าคลองโพ นักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเห็ดตับเต่า ถ่ายรูปในดงโสน กิจกรรมเก็บเห็ดตับเต่าได้ด้วยตนเอง สนับสนุนสินค้าชุมชนผลิตภัณฑ์เห็ดตับเต่าและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดตับเต่า

จุดที่ 8 วัดกลางเกาะระกำ เป็นจุดรวมจิตใจของชาวสามเรือน และเป็นสถานที่ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน และเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ นมัสการหลวงพ่อพระ

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 ผลการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

ผลจากการจัดประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตร พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตำบลสามเรือน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเป็นอย่างดี สามารถร่วมกันคิดรูปแบบการท่องเที่ยวและออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือนได้

ผลจากการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือน พบว่า ชุมชนสามเรือน ควรมีเส้นทางการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเด็ดดับเต่า ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชน ซึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตร และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และต้องแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนสามเรือนได้เป็นอย่างดี เส้นทางท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเด็ดดับเต่า ประกอบไปด้วย กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมการชมแปลงเด็ดดับเต่าและวิถีการเพาะเลี้ยง กิจกรรมการถ่ายภาพเด็ดดับเต่า กับวิถีเกษตรกร กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเด็ดดับเต่า กิจกรรมการชมรังนกกระจาบ และทัศนียภาพของชุมชน และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นฐาน ซึ่งรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนนั้นก็ได้มีการนำเด็ดดับเต่าซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและสร้างเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรให้กับชุมชน

ผลจากการทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรเด็ดดับเต่า (ครั้งที่ 1) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเด็ดดับเต่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และกิจกรรมการชมแปลงเด็ดดับเต่าและวิถีการเพาะเลี้ยง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของ บุชบา สิทธิการ และ สิริวัฒนา ไจมา (2552) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) สามารถเป็น

กิจกรรมที่มาจากฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือเป็นกิจกรรมที่มาจากศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งชุมชนสามเรือนนั้นได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารและวิถีเกษตรกรรมมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นกิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่าและพืชผลทางการเกษตรที่มีในชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์เรียนรู้วิถีชุมชนร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงการนำฐานทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนมานำเสนอในรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรเชิงบูรณาการได้อย่างลงตัว

ผลจากการทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 2) พบว่าด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ คัมมูเบกซา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คัมมกรูณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน) อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Buhalis, D. (2000) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทาง (Destination) ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างสินค้าทางการท่องเที่ยวและการบริการ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีชื่อสินค้า หรือชื่อของแหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่ ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวอย่างหนึ่งก็คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) ซึ่งเป็นกิจกรรมทั้งหมดที่อยู่ที่แหล่งท่องเที่ยวและที่นักท่องเที่ยวจะร่วมกิจกรรมระหว่างเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับคู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2557) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม โดยอาจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้แก่ ครอบครัว และชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นเครื่องมือ ในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

2.2 ผลการศึกษาการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

ผลจากการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 1) กับกลุ่มนักท่องเที่ยว 200 คน ที่เดินทางมาเที่ยวงานวันเห็ดตับเต่าสามเรือน ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24-26 มิถุนายน 2559 โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก และความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของบุษบา สิทธิการ และสิริวัฒนา ใจมา (2552) ที่ได้กล่าวถึงการพิจารณาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาที่สำคัญในด้านสิ่งดึงดูดในทางการท่องเที่ยวว่า สิ่งที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้นั้นอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก แก่ง บึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี วิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เช่น พืชสวน ไร่นา หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปราสาทขอม ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ก็ได้ ซึ่งชุมชนสามเรือนนั้นได้นำเอาแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร ซึ่งได้แก่ ทุ่งโสนและเห็ดตับเต่ามาสร้างเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่โดยนำมาบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชนที่สามารถสร้างอัตลักษณ์ให้กับเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชน

ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก และความปลอดภัยในการเดินทางอยู่ในระดับมาก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ป้ายแนะนำและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมาก และศูนย์แจ้งเหตุนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ อยู่ในระดับมาก และการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน) หรือ อพท. (2558) ที่ได้จัดทำกรอบแนวคิดของเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่ง

ท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีแนวคิดหลักในการบูรณาการองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหลัก โดยคำนึงถึงความยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ซึ่งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนต้องมีการจัดการอย่างยั่งยืน มีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต มีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และมีบริการและความปลอดภัยในชุมชน

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน อยู่ในระดับมาก และกิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่าและวิธีการเพาะเลี้ยง อยู่ในระดับมาก ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนนั้นส่วนใหญ่จะเน้นไปยังการนำทุนทางการเกษตรและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านมาสร้างประสบการณ์เชิงพื้นที่ให้กับชุมชนและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของรฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาควิภาส (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ : สวนกุหลาบ ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรมุ่งเน้น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และ 2) ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์เชิงพื้นที่ด้วยตัวของชุมชน โดยผ่านการสื่อสารข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า มากที่สุดคือ ความน่าสนใจของเส้นทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมาก

ผลจากการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า (ครั้งที่ 2) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 60 คน เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560 โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า โดยสรุปผลจากการประเมินได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด และความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ความปลอดภัยในการเดินทางอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ ศาลาที่พักหรือจุดชมวิวและป้ายแนะนำและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ศูนย์แจ้งเหตุนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด และร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มากที่สุดคือ การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุดคือ คัมภีร์เบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คัมภีร์ภูษา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน) อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเห็ดตับเต่า มากที่สุดคือ ประสบการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความน่าสนใจของเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำของชุมชนสามเรือน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ดตับเต่า กลุ่มนาร่องจัดการที่พักในแหล่งท่องเที่ยววนิเวศเกษตร และชาวบ้านในพื้นที่ ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยววนิเวศเกษตร

บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยววนิเวศเกษตรเป็นสิ่งที่สำคัญในการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องใน

ชุมชนซึ่งต้องมีระบบการดูแลอย่างต่อเนื่องเป็นโดยมีระเบียบแบบแผนที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง ซึ่งระบบการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่ระดับต่ำของชุมชนสามเรือนนั้นเน้นการสร้างควมยั่งยืนให้แก่ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทิดชาย ช่วยบำรุง (2554) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนามีมากมาย แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทฤษฎีเหล่านั้นอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้ในยุคปัจจุบัน ซึ่งกระแสการพัฒนาที่มาแรงของโลกในยุคนี้ คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งหมายถึง การพัฒนาที่เพียงพอกับความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันภายใต้ทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด โดยไม่เบียดเบียนหรือลดทอนโอกาสในการพัฒนาอย่างพอเพียงกับความต้องการของชนรุ่นต่อไปในอนาคต การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน โดยมีคนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลสามเรือนนั้นยังสอดคล้องกับคู่มือการจัดการและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2551) ที่กล่าวว่า ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น ชุมชนต้องใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างประหยัดและคุ้มค่าที่สุด ลดการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น และลดการก่อของเสีย รวมถึงการรักษาความหลากหลายทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม และเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น

2. ระบบการจัดการชุมชน

การจัดการชุมชนสามเรือนเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเฉพาะต้องมีประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน และต้องมีผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ จะต้องประสานแผนการพัฒนา กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนา และการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเหมาะสมกับชุมชนสามเรือน มีองค์ประกอบสำคัญต้องดำเนินการ 4 ประการคือ 1) ระบบการจัดการทรัพยากรชุมชน 2) ระบบการวางแผนการจัดการชุมชน 3) ระบบการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 4) ระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา กับชุมชนที่ต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมมจิตโต (2549) ที่กล่าวว่า การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของ

ผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ 1) Planning คือ การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต 2) Organizing คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ 3) Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน 4) Directing คือ การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ และ 5) Controlling ซึ่งเป็นการกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

3. ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ

ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการเป็นแนวคิดหลักในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ที่ต้องดำเนินการ มีประเด็นที่สำคัญ 6 ประเด็น คือ ต้องให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการทุกเรื่องในชุมชนตนเอง โดยหน่วยงานอื่นเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน การให้ชุมชนมีการเรียนรู้ระบบการจัดการชุมชนโดยการฝึกอบรมสร้างการเรียนรู้โดยไปดูจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะนี้ ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมเชิงองค์รวมครบวงจร ต้องให้มีภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมร่วมดำเนินการในทุกด้าน ทุกขั้นตอน ต้องสร้างให้ประชาชนทุกคนในชุมชนต้องร่วมใจกันทำงานที่ต้องอาศัยความอดทน ความเอาใจใส่ในทุกเรื่องทุกขั้นตอน และทุกภาคีเครือข่ายต้องมีเพื่อเสริมหนุนประชาชนและชุมชนให้สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดิ้น ปรัชญพฤทธิ์ (2539) ที่ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ 7 ประการ ไว้ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การจัดคนเข้าทำงาน 4) การสั่งการ 5) การประสานงาน 6) การรายงาน และ 7) การจัดการงบประมาณ ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือนนั้นมีการนำภารกิจสำคัญในการบริหารงานทั้ง 7 ขั้นตอนนี้มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้วิธีการบริหารจัดการกลุ่มที่เน้นการใช้การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงองค์รวมแบบครบวงจร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของลูเธอร์ กุลลิก (Luther Gulick) และลินดัล เออร์วิก (Lyndall Urwick) (1973) ที่ได้สรุปการบริหารไว้ใน “Paper on the Science of Administration” ว่ากระบวนการบริหารย่อมประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า “POSDCoRB Model”

4. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ

การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนสามเรือนเชิงบูรณาการ เพื่อการสร้าง ความตระหนักให้กับชุมชนให้ทุกคนทำงานร่วมกันด้วยใจ ในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นเป็นระบบการจัดการที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำ

ของคนในชุมชน เพื่อการสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีการนำหลักธรรมในการเป็นผู้นำที่ดีกับการประชุมหารือร่วมกันของทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

4.1 มีหลักธรรมเพื่อสร้างผู้นำการจัดการที่ดี คือ ปาปณิกธรรม 3

4.2 มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน โดยใช้หลักพุทธวิธีบริหารตามแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (2549) ที่ได้กล่าวถึง พุทธวิธีบริหาร ว่าต้องประกอบด้วยปาปณิกธรรม 3 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการนำมาสร้างคุณลักษณะของผู้บริหาร ที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการของนักบริหาร ได้แก่ 1) จักขุมา ซึ่งเป็นการมองปัญหา มองการไกล เช่นถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทาง หรืออนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล 2) วิฐุโร ซึ่งเป็นการจัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3) นิสสยสัมปันโน โดยการใช้การพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้ฝ่ายแต่ละฝ่ายในองค์กร ดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้ และยังสามารถคล้อยตามงานวิจัยของวนิดา ชูสังข์ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่า การเป็นผู้นำนั้นจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญา คือ มีหุตาว มีความคิดกว้างไกล สามารถจำแนกบุคคลและเหตุการณ์ออกว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีประสบการณ์มีความชำนาญในการปกครอง การเข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีจะทำให้มีผู้สนับสนุนมากขึ้น แต่คุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้ มีระดับความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามระดับตำแหน่งหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานว่าเล็กหรือใหญ่ขนาดไหน หรือมีความสำคัญเพียงใด

จากผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มข้างต้นผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นแบบจำลองระบบการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้ดังนี้

1. บทบาทของชุมชนต่อระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศเกษตร

1.1 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้และแหล่งอาหารในรูปแบบทรัพยากรชุมชน

1.2 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างรายได้และแหล่งอาหารในรูปแบบของเศรษฐกิจชุมชน

1.3 ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติวิทยาที่ก่อปรด้วย ดิน น้ำ ป่า ต้นไม้ และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของวนศาสตร์ชุมชน

1.4 ชุมชนเป็นสถานที่พักผ่อนในเชิงศูนย์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาดูความเป็นธรรมชาติของสัตว์พืชและสรรพสิ่งในชุมชน

2. ระบบการจัดการชุมชน

มีองค์ประกอบสำคัญต้องดำเนินการ 4 ประการคือ

2.1 ระบบการจัดการ ความเป็นทรัพยากรชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นสมบัติของส่วนรวม

2.2 ระบบการวางแผนการจัดการชุมชน ที่ต้องดำเนินการอย่างครบวงจรตามแผนภาพวงจรการจัดการชุมชน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคคลากร การดำเนินการ การควบคุม และการรายงาน

2.3 ระบบการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในรูปแบบเชิงองค์รวม 5 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมวางแผน

2.4 ระบบความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา กับชุมชน ที่ต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ให้ทำความเข้าใจ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือหลัก 4'C คือ การทำความเข้าใจ (Communication) การประสานงาน (Co-Ordination) การสร้างความร่วมมือ (Co-Operative) การสร้างสรรค์ (Creativity) ซึ่งองค์ประกอบสำคัญทั้ง 4 ประการของระบบการจัดการชุมชนสามเรื่องนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของมณูญ หวันหยี (2550) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทผู้นำชุมชน การมีผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ที่พบว่า บทบาทผู้นำที่สร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้ยอมรับทั้งแนวคิดและวิถีปฏิบัติ สามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้กับชุมชน ผู้นำที่มีคุณธรรม และมีประสบการณ์ชีวิตมาก จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมาก สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับต่ำสุดนั้นต้องมีการสื่อสารทั้งสองทางโดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความห่วงใยของคนในชุมชน ต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีโครงการ มาจัดตั้งในพื้นที่ของชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงที่สุดคือตัวแทนทุกกลุ่มในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจและตรวจสอบทั้งหมด

3. ชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ ที่ต้องดำเนินการ 6 ประการ คือ 1) ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการ 2) ชุมชนมีการเรียนรู้ระบบการจัดการ 3) ชุมชนมีส่วนร่วมเชิงองค์รวมครบวงจร 4) มีภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมร่วมดำเนินการ 5) ประชาชนทุกคนในชุมชนต้องร่วมใจ 6) ทุกภาคีเครือข่ายต้องมีเพื่อเสริมหนุนประชาชนและชุมชน

4. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน ซึ่งได้แก่ การมีหลักธรรมเพื่อสร้างผู้นำการจัดการที่ดี คือ ปาปณิกรรม 3 หมายถึง 1) มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดี 2) มีผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญ รอบรู้ในงานชุมชน 3) มีผู้นำที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับ

ทุกฝ่าย และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7 เพื่อสร้างพุทธวิธีประชุมการจัดการชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุขุมาลย์ ประสมศักดิ์ (2556) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ที่พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในด้านเครือข่ายของสมาคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านนั้นไม่สามารถบูรณาการการทำงานในเชิงเครือข่ายได้ และการบูรณาการกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงและให้ความสำคัญในฐานะที่มีบทบาทหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ ควรให้องค์กรสงฆ์ องค์กรด้านสตรี และประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วย ทั้งนี้โดยการนำกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมทั้ง 7 ประการมาใช้ในการกำหนดแผนงานและโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่ประชาชนและองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อไป

2.4 ผลการนำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน

จากการศึกษาเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน พบว่า ชุมชนสามเรือนนั้นมีทรัพยากรทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์สามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชนได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนาร่องการท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยววิถีเกษตรของชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (PAR) มาเป็นเครื่องมือในการจัดทำทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท พวงงาม (2545) ที่ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ว่าควรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน 3)การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหาก

การติดตามงานและ ประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมนี้มาใช้โดยผ่านเครื่องมือการจัดประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อให้ชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลสามเรือนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ตนเอง และได้นำผลจากการจัดประชุมกลุ่มใหญ่ครั้งที่ 1 มาเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน ซึ่งการจัดประชุมครั้งที่ 1 นั้นได้มีการชี้แจงเป้าหมายและทำความเข้าใจต่อรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือน ซึ่งผลจากการประชุมร่วมกันนั้นได้มีการกำหนดรูปแบบของเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวไว้ว่า ต้องเป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศและวิถีเกษตรกรรม โดยรูปแบบการท่องเที่ยวนั้นต้องสามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชน ซึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และต้องแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนสามเรือนได้เป็นอย่างดี โดยเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือนนั้น ได้ถูกนำเสนอผ่านการจัดกิจกรรมวันเห็ดตับเต่างามที่สามเรือน และกิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 2 ครั้ง

จากการศึกษาและทดสอบเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือนนั้น คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวในนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน ผ่านการจัดเวทีคั่นข้อมูลวิจัยสู่ชุมชน ทำให้ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าเส้นทางท่องเที่ยวในนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือนและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลสามเรือนที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ กิจกรรมการชมแปลงเห็ดตับเต่า และวิธีการเพาะเลี้ยง กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดตับเต่ากับวิถีเกษตรกรรม กิจกรรมการทำอาหารและ ของหวานจากเห็ดตับเต่า กิจกรรมการชมวังนกระจาบและทัศนียภาพของชุมชน และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน ตามเส้นทางท่องเที่ยวในนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่า ได้ดังนี้

จุดที่ 1 ศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดตับเต่า เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆของชุมชนสามเรือน งานเห็ดตับเต่างามที่สามเรือน เป็นต้น ภายในศูนย์เรียนรู้นักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดตับเต่า ชมแปลงเห็ดตับเต่า กิจกรรมถ่ายรูปในดงโสน ทำกิจกรรมเก็บเห็ดตับเต่าได้ด้วยตนเอง และเป็นจุดจำหน่ายเห็ดตับเต่าตามฤดูกาลอีกด้วย

จุดที่ 2 คຸ່ມກຸຣຸນາ ບ້ານຕົ້ນແບບເສຣຊຸກຈືພອເພີຍງ ເປັນສຳນັກທີ່ໃຫ້ນັກທ່ອງເຫຼີຍສຶກສາເຮົາຮຸ້ງ ເຄີຍກັບບ້ານຕົ້ນແບບເສຣຊຸກຈືພອເພີຍງ ຈຶ່ງກາຍໃນ ນັກທ່ອງເຫຼີຍສາມາດທຳກິຈກຣມຕ່າງໆ ໄດ້ແກ່ ກຳທຳຂຸນມໄທຍໂບຣາດແລະທຳຂອງຫວານຈາກເຫືດຕັບຕ່ຳ ກຳເລີ່ຍງຄບ ເລີ່ຍງປລາ ກຳທຳເຄຊຕຣ ຜສມຜສານ ແລະມີກິຈກຣມສາວິຕກຳທຳຂຸນມໄທຍໂບຣາດແລະທຳຂອງຫວານຈາກເຫືດຕັບຕ່ຳອີກດ້ວຍ

จุดที่ 3 ຄຸ່ມອຸເບກຊາ ເປັນສຳນັກທີ່ໃຫ້ນັກທ່ອງເຫຼີຍສຶກສາເຮົາຮຸ້ງ ສຶກສາເຮົາຮຸ້ງຮູ້ມີປຸຸນຍາກຳຈັກ ສານແລະຫັດຄຣມພົ້ນຄືນ ສນັບສຸນສົນຄ້າຂຸນຂນຜັກປລອດສາຣພິຊ ເຮົາຮຸ້ງຮູ້ມີປຸຸນຍາກຳເພາະເຫືດ ຕັບຕ່ຳ ຂມປລຸງເພາະເຫືດຕັບຕ່ຳ ກຳປຣຸບເຫືດຕັບຕ່ຳ ກິຈກຣມຄ່າຍກຳພ ແລະມີກິຈກຣມສາວິຕກຳ ປຣຸບຜລິຕຳຣຸກຸ່ມຂຸນຈາກເຫືດຕັບຕ່ຳ ກຳທຳຂ້າວເກຣີຍບເຫືດຕັບຕ່ຳອີກດ້ວຍ

จุดที่ 4 ສວນຄ່າຍໄມ້ຂຸນຂນສາມເຮືອນ ເປັນສຳນັກທີ່ໃຫ້ນັກທ່ອງເຫຼີຍສຶກສາເຮົາຮຸ້ງ ແລະທຳ ກິຈກຣມຕ່າງໆໄດ້ ດັ່ງນີ້ ຂມກຳເພາະຄ່າຍໄມ້ ກຳຄ່າຍກຳພໃນສວນຄ່າຍໄມ້ ເປັນຈຸດຈຳນ່າຍຄ່າຍໄມ້ ນັກທ່ອງເຫຼີຍສາມາດເກັບຄ່າຍໄມ້ຕົນເອງໄດ້ ແລະນັກທ່ອງເຫຼີຍສາມາດນຳໄປຈຸດທ່ອງເຫຼີຍຕ່ຳໄປເພື່ອໄພ້ ພຣະຂອພຣ ຸນ ສຳນັກທີ່ສັກດີສິທິຂອງຂຸນຂນສາມເຮືອນ ວັດສາມເຮືອນ ໄດ້ອີກດ້ວຍ

จุดที่ 5 ວັດສາມເຮືອນ ເປັນຈຸດຣວມຈືດໃຈຂອງຂາວສາມເຮືອນ ແລະເປັນສຳນັກທີ່ສຳຄຳໃນກຳຈັດ ກິຈກຣມຕ່າງໆຂອງຂຸນຂນ ແລະເປັນສຳນັກທີ່ນັກທ່ອງເຫຼີຍສາມາດຮ່ວມກິຈກຣມຂອງຂຸນຂນໄດ້ແກ່ ສັກກະ ນມັສກຳລຳວງພ່ອແກ້ວວັດສາມເຮືອນ ແລະຮ່ວມປຣະເພືອນຳນ້ຳຕົ້ນເພີຍງໃນວັນລອຍກະທງ

จุดที่ 6 ຈຸດຂມເຫືດຕັບຕ່ຳຄຸນຸ່ນຍ ກາຍໃນນັກທ່ອງເຫຼີຍສາມາດມາສຶກສາເຮົາຮຸ້ງກຳເພາະ ເຫືດຕັບຕ່ຳ ຂມປລຸງເຫືດຕັບຕ່ຳ ຄ່າຍຣຸບໃນດງໂສນ ກິຈກຣມເກັບເຫືດຕັບຕ່ຳໄດ້ດ້ວຍຕົນເອງ ສນັບສຸນ ສົນຄ້າຂຸນຂນຜລິຕຳຣຸກຸ່ມເຫືດຕັບຕ່ຳແລະເຂື່ອເຫືດຕັບຕ່ຳໄດ້ອີກດ້ວຍ

จุดที่ 7 ຄຸ່ມວິສາຫິຈຸມຂນຄຸ່ມເຫືດຕັບຕ່ຳຄລອງໂພ ນັກທ່ອງເຫຼີຍສາມາດມາສຶກສາເຮົາຮຸ້ງກຳ ເພາະເຫືດຕັບຕ່ຳ ຂມປລຸງເຫືດຕັບຕ່ຳ ຄ່າຍຣຸບໃນດງໂສນ ກິຈກຣມເກັບເຫືດຕັບຕ່ຳໄດ້ດ້ວຍຕົນເອງ ສນັບສຸນສົນຄ້າຂຸນຂນຜລິຕຳຣຸກຸ່ມເຫືດຕັບຕ່ຳແລະຜລິຕຳຣຸກຸ່ມປຣຸບຈາກເຫືດຕັບຕ່ຳໄດ້ອີກດ້ວຍ

จุดที่ 8 ວັດຄລາງເຄາະຣະກຳ ເປັນຈຸດຣວມຈືດໃຈຂອງຂາວສາມເຮືອນ ແລະເປັນສຳນັກທີ່ສຳຄຳໃນ ກຳຈັດກິຈກຣມຕ່າງໆຂອງຂຸນຂນ ແລະເປັນສຳນັກທີ່ນັກທ່ອງເຫຼີຍສາມາດຮ່ວມກິຈກຣມຂອງຂຸນຂນ ໄດ້ແກ່ ນມັສກຳໄພ້ພຣະ

ຈາກຜລກຳນຳເສນອເສັ້ນທາງແລະຣຸບແບບກິຈກຣມກຳທ່ອງເຫຼີຍວິເຄຊຕຣເຫືດຕັບຕ່ຳຂຸນຂນ ສາມເຮືອນນັ້ນ ພວກ ຣຸບແບບກຳທ່ອງເຫຼີຍແລະກິຈກຣມກຳທ່ອງເຫຼີຍຂອງພື້ນທີ່ນັ້ນເປັນຣຸບແບບກິຈກຣມ ທີ່ເປັນກຳທ່ອງເຫຼີຍໃນລັກຊະສນໃຈເຄຊເພາະ ຫຼືລັກຊະສນໃຈພິເສຊ ຈຶ່ງຣຸບແບບກຳທ່ອງເຫຼີຍນີ້ ມີເພາະສມກັບຄຸ່ມນັກທ່ອງເຫຼີຍທີ່ມີລັກຊະກຳທ່ອງເຫຼີຍແບບສນໃຈພິເສຊ ທັງຂາວໄທຍແລະຂາວຕ່າງຂາດີ ແລະມີຄວາມສອດຄ່ອງກັບແນວໂນ້ມແລະທິຊທາງກຳເພີຂຶ້ນຂອງນັກທ່ອງເຫຼີຍຄຸ່ມນີ້ ຈຶ່ງນັກທ່ອງເຫຼີຍ ຄຸ່ມນີ້ເປັນຄຸ່ມນັກທ່ອງເຫຼີຍແບບ Niche Market ແລະຄຸ່ມນັກທ່ອງເຫຼີຍຄຸນຄ່າພ ທີ່ມີວັດຸປຣະສັກກຳ

เดินทางตามความสนใจพิเศษ การเดินทางเพื่อการเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบลึกซึ้ง เพื่อให้ได้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ต่างไปจากเดิม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของรัฐมนตรี พงศ์วิทธิธรร (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน : โครงการหลวงปางตะ โดยผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้น 1) ต้องจัดในรูปแบบของกิจกรรมชุมชน การบริหารงานต้องมีความโปร่งใส มีกฎเกณฑ์ ระเบียบที่ยอมรับและรับรู้โดยทั่วกัน สามารถตรวจสอบได้ มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารเป็นระยะเพื่อ ไม่ให้เกิดการผูกขาดอำนาจ 2) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนให้เหมาะสมโดย ส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยว เชิงเกษตรที่หลากหลาย หาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชน รูปแบบเชิงเกษตรเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างความแตกต่างกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) แสวงหาโอกาสในการขยายตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะตลาดในประเทศและขยายเครือข่ายการตลาดจากตลาดในประเทศและต่างประเทศ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถนำเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว นิเวศเกษตรของชุมชนสามเรือน ไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบลในด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือนนั้นมีทิศทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของตำบลอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

3.1.2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา สามารถนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรในพื้นที่อื่น ๆ ได้ต่อไป

3.1.3 ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สามารถนำข้อมูลจากการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรไปจัดเป็นรายการนำเที่ยวของทางบริษัทได้

3.1.4 กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นได้

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 จากการวิเคราะห์งานวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรที่ติดต่อกับชุมชนสามเรือนในครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่หลากหลายเท่าที่ควร ซึ่งในการวิจัยต่อไปนั้นควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการทดลองให้หลากหลายยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ กลุ่มหน่วยงานที่ต้องการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับเส้นทางการท่องเที่ยวในภาคเกษตรให้ติดต่อกับชุมชนสามเรือน เช่น การศึกษารูปแบบการตลาดที่เหมาะสม การศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบสนใจพิเศษ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในลักษณะเฉพาะ (Niche Market) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักและเข้าถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ถูกกลุ่มมากยิ่งขึ้น

3.2.3 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรกำหนดรูปแบบและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวทั่วไป เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวแบบ Educational Trip ซึ่งเน้นเฉพาะเจาะจงไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมและสัมผัสประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนโดยเฉพาะ

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. 2557. **คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพ**

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2 : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์
ทหาร

ผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์

กรมป่าไม้. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2559,

จาก: <http://www.forest.go.th/wefcom/part2tat.html>.

กระทรวงมหาดไทยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2558). **แผนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิง**

สร้างสรรค์เพื่อธุรกิจท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโฮมสเตย์.** กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย

โกวิท พวงงาม (2545). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.** ม.ป.ท.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ . (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ**

พ.ศ. 2555-2559

คู่มือ การจัดการและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2551). มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ร่วมกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบท.**

ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน (พิมพ์ครั้งที่
3, หน่วยที่ 8) .นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ดิณ ปรัชญพฤทธิ. (2539). **หลักการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เถลิงศักดิ์ ชัยชาญ. (2556). **การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.**
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

เทพกร ณ สงขลา (2556). **รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน**

ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). **ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์.** พิมพ์ครั้งที่ 1 .

กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546). **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง.**

กรุงเทพมหานคร

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.** พิมพ์ครั้งที่ 1.

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- บุญสมหญิง และคณะ. (2559). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- บุษบา สิทธิการ และสิริวัฒนา ไจมา. (2552). **การพัฒนาบทบาทองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนความพร้อมของเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- พจนนา สวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ
- พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมมจิตโต. (2549). **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- มนูญ หวันหยี. (2550). **บทบาทผู้นำชุมชนการมีผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- มัทธมา อุดมศิลป์ (2556). **แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม**. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส. (2559). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ : สวนกุหลาบ**. Panyapiwat Journal Vol.8 No.1 January – April 2016
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. (2558). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน : โครงการหลวงปางตะ**. Suranaree J. Soc. Vol.9 No.1 ; June 2015
- วนิดา ชูสังข์. (2551). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531). **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และ ทบวงมหาวิทยาลัย (2546)
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545)

สุขุมาลัย ประสมศักดิ์. (2556). กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม
ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน) หรือ อพท.

(2558)

อุษาวดี พลพัฒน์. (2545). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย
ชุมชนในประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว 21,4 (ตุลาคม- ธันวาคม)

Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future Tourist
management 21(1), 97-116.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินความพึงพอใจครั้งที่ 1

แบบประเมิน

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือก

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
- อายุ ☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 21-30 ปี ☐ 31-40 ปี
☐ 41-50 ปี ☐ 51-60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
- อาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ธุรกิจส่วนตัว,ค้าขาย
☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ เกษตรกร
☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน ☐ เกษียณอายุ ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....
- รายได้ ☐ น้อยกว่า 5,000 บาท ☐ 5,000-10,000 บาท ☐ 10,001-15,000 บาท
☐ 15,001-20,000 บาท ☐ 20,001-25,000 บาท ☐ มากกว่า 25,000 บาท

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อเส้นทางการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจที่ดัดเต่า

ความพึงพอใจในด้านต่างๆ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้าน สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว					
1. ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว					
2. มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว					
ด้าน เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
2. ความปลอดภัยในการเดินทาง					
3. คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว					
1. ศาลาที่พักหรือจุดชมวิว					
2. ป้ายแนะนำทางและสถานที่ท่องเที่ยว					
3. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม					
4. ศูนย์รับแจ้งเหตุนักท่องเที่ยว					
5. ความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก(ห้องน้ำ ที่จอดรถ)					
6. โรงพยาบาลหรือสาธารณสุข					

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
1. การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ					
2. การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง					
3. การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ					
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว					
1. กิจกรรมการชมแปลงเห็ดดิบเต้าและวิธีการเพาะเลี้ยง					
2. กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดดิบเต้ากับวิถีเกษตรกร					
3. กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดดิบเต้า					
4. กิจกรรมการชมรังนกกระเจาบและทัศนียภาพของชุมชน					
5. กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน					
ด้านเส้นทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เกษตรเห็ดดิบเต้า					
1. ความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยวในภาพรวม					
2. ประสบการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทาง ในเขตพื้นที่เกษตรเห็ดดิบเต้า					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....ขอบคุณครับ / ขอขอบคุณค่ะ.....

แบบประเมินความพึงพอใจครั้งที่ 2

แบบประเมิน

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือก

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
- อายุ ☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 21-30 ปี ☐ 31-40 ปี
☐ 41-50 ปี ☐ 51-60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
- อาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ธุรกิจส่วนตัว,ค้าขาย
☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ เกษตรกร
☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน ☐ เกษียณอายุ ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....
- รายได้ ☐ น้อยกว่า 5,000 บาท ☐ 5,000-10,000 บาท ☐ 10,001-15,000 บาท
☐ 15,001-20,000 บาท ☐ 20,001-25,000 บาท ☐ มากกว่า 25,000 บาท

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรที่จัดตั้ง

ความพึงพอใจในด้านต่างๆ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้าน สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว					
1. ทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว					
2. มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว					
ด้าน เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
2. ความปลอดภัยในการเดินทาง					
3. คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว					
1. ศาลาที่พักหรือจุดชมวิว					
2. ป้ายแนะนำทางและสถานที่ท่องเที่ยว					
3. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม					
4. ศูนย์รับแจ้งเหตุนักท่องเที่ยว					
5. ความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก(ห้องน้ำ ที่จอดรถ)					

6. โรงพยาบาลหรือสาธารณสุข					
ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
1. การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ					
2. การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง					
3. การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ					
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว					
1. คัมภีร์ (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย)					
2. คัมภีร์ (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า)					
3. กิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ)					
4. กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน)					
ด้านเส้นทางท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า					
1. ความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยวในภาพรวม					
2. ประสบการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการท่องเที่ยวในเส้นทางในเขตเกษตรเห็ดตับเต่า					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....ขอบคุณครับ / ขอขอบคุณค่ะ.....

แบบสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรชุมชนสามเรือน

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวนิเวศ เกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ
2. กลุ่มอาชีพ.....
3. วัน.....เดือน.....ปี.....ที่ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนิเวศ เกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

1. ท่านคิดว่า การทำงานการให้บริการ การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวตามธรรมชาติควรร่วมมือกัน อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า การร่วมกลุ่มให้บริการและบริหารงานการท่องเที่ยวตามธรรมชาติในชุมชนของเราควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่า การประสานการปฏิบัติในการบริหารและให้บริการการท่องเที่ยวตามธรรมชาติในชุมชน ควรทำอย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่า ชุมชนท้องถิ่นและสถานศึกษาควรร่วมมือกันอย่างไรในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่า สิ่งสำคัญในการสร้างความต่อเนื่องในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....ขอบคุณครับ / ขอบคุณค่ะ.....

แบบสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มอาชีพ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของ ชุมชนสามเรือน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ
2. หมู่บ้านที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบัน.....
3. วัน.....เดือน.....ปี.....ที่ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน

1. ท่านคิดว่า แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มของท่าน ควรมีวิธีการ และขั้นตอน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า กลุ่มของท่านควรมี การวางแผน ในการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่า กลุ่มของท่านควรมี การจัดองค์กร ในการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่า กลุ่มของท่านควรมี การจัดบุคลากร ในการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่า กลุ่มของท่านควรมี การดำเนินการ ในการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่า กลุ่มของท่านควรมี การควบคุม ในการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่า กลุ่มของท่านควรมี การรายงานผล ในการทำงานอย่างไร

.....

.....

.....

8. ท่านคิดว่า ประชาชน ชุมชน และ อบต./อปท. และสถานศึกษาในชุมชนควรมีส่วนร่วมกัน ในการสร้างระบบ การบริหารจัดการ อย่างไร

.....

.....

.....

9. ท่านคิดว่ารูปแบบระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน มีความ ชัดเจน เหมาะสม และเป็นรูปธรรม หรือไม่ อย่างไร ในการนำมาเป็นแนวทางในการบริหารการจัดการชุมชน สามเรือน

.....

.....

.....

.....ขอบคุณครับ / ขอขอบคุณค่ะ.....

ภาคผนวก ข
ภาพกิจกรรมในการดำเนินการวิจัย

ภาพประชุมกลุ่มใหญ่

การประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เกษตรเห็ดดัดบเต้าชุมชนสามเรือน

การประชุมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเส้นทางทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เกษตรเห็ดดัดบเต้าชุมชนสามเรือน

ภาพกิจกรรมงานเห็ดตับงามที่สามเรือน ครั้งที่ 7 (ทดสอบเส้นทางครั้งที่ 1)

รถรางนำเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยววนเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน

บรรยากาศภายในงานเห็ดตับเต่าสามเรือนครั้งที่ 7

ภาพกิจกรรมประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวในงานประเพณีอาบนํ้าคืนเพ็ญ

นักท่องเที่ยวร่วมถ่ายภาพกับนิทรรศการเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตำบลเตา

นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและสอบถามเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดตำบลเตา

ภาพกิจกรรมประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวในงานวันเด็กของชุมชนสามเรือน

นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมในนิทรรศการเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดดับเต่า

นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเยี่ยมชมป้ายเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรเห็ดดับเต่า

ภาพกิจกรรมประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวในงานอยุธยารดกโลก

นักท่องเที่ยวร่วมถ่ายภาพกับนิทรรศการเส้นทางท่องเที่ยววิถีเกษตรที่ดัดแปลง

บรรยากาศภายในงานอยุธยารดกโลก

ภาพการประชุมกลุ่มใหญ่

การประชุมเพื่อจัดตั้งกลุ่มนาร่องท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตำบลชุมชนสามเรือน

การประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อทดสอบเส้นทางของกลุ่มนาร่องท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตำบลชุมชนสามเรือน

ภาพกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศเกษตรเห็ดตับเต่าครั้งที่ 2

นักท่องเที่ยวถ่ายภาพ ณ คุ่มกรุณา บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

นักท่องเที่ยวดลองกิจกรรมทอดข้าวเกรียบเห็ดตับเต่า

นักท่องเที่ยรรับฟังคำบรรยายจากวิทยากร ณ สวนกล้วยไม้ชุมชนสามเรือน

นักท่องเที่ยวกอบน้สการเจ้าอาวาสวัดสามเรือน และฟังบรรยายประวัติวัดสามเรือน

ภาคผนวก ค
ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) : นายสุชุม คงดิษฐ์
ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) : Mr.Sukhum Kongdit 2.
เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 1 6001 00284 92 5
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : พนักงานมหาวิทยาลัย
4. หน่วยงานและสถานที่ที่ติดต่อดีสะดวก : คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการ
โรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
โทรศัพท์ 035-709-208 08-3773-3300 โทรสาร 035-709-208
Email: hippie.tong@gmail.com
5. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	ชื่อปริญญา	สถาบันการศึกษา
2556	โท ศศ.ม.	การโรงแรมและการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยพะเยา
2554	ตรี บธ.บ.	การโรงแรมและการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยนเรศวร
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
การตลาดการท่องเที่ยว
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ โดยระบุ
สถานที่ในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้เข้าร่วมวิจัยใน
แต่ละผลงานวิจัย
 - 7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย :
 - 7.1.1 แนวทางการตลาดการท่องเที่ยวแบบเนิบช้าสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในตำบลท่าคาอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดสมุทรสงคราม ทุนอุดหนุนวิจัยงบประมาณปี 2559
 - 7.1.2 การศึกษาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวมรดกโลก นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทุนอุดหนุนวิจัยงบประมาณปี 2558
 - 7.1.3 การพัฒนาพื้นที่โบราณสถานเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา งบรายได้ของมหาวิทยาลัยพะเยา 2556
 - 7.2 ผู้ร่วมโครงการวิจัย :
 - 7.2.1 แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2558

7.2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทูลอดหนุนวิจัยงบประมาณปี 2558

7.2.3 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้ ในพื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืชตำบลผาช้างน้อย จังหวัดพะเยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) 2558

7.2.4 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เบ็ตตี้ดุมเนน 2556 งบรายได้ของมหาวิทยาลัยพะเยา

7.2.5 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และอบรบอาสาสมัครผู้นำเที่ยว ชุมชนวัดศรีสุพรรณ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มหาวิทยาลัยพะเยา 2556

7.2.6 โครงการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ตามแนวคิด 7 Greens จังหวัดน่าน พ.ศ.2555 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) 2555

7.3 งานวิจัยที่กำลังทำ :

7.3.1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กองทุนส่งเสริมงานวิจัย 2560 (ผู้วิจัยร่วม)

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) : ดร. ธารณี นวสนธิ
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) : Dr. Tharanee Nawatnatee
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 3 1407 00063 62 9
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : พนักงานมหาวิทยาลัย
4. หน่วยงานและสถานที่ที่ติดต่อได้สะดวก : คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
โทรศัพท์ 035-709-208 08-3773-3300 โทรสาร 035-709-208
Email: nokair1@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	ชื่อปริญญา	สถาบันการศึกษา
2557	เอก	ปร.ด. การจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวและบริการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2551	โท	ศคม. การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2546	ตรี	ศศบ. ภาษาอังกฤษธุรกิจ	สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ โดยระบุสถานที่ในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้เข้าร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย :

7.1.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวโดยชุมชน แบบภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา โฮมสเตย์ไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุนอุดหนุนวิจัยงบประมาณปี 2554

7.1.2 รูปแบบการท่องเที่ยวแบบเนิบช้า สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติในพื้นที่ ตำบลท่าคา อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรสงคราม กองทุนส่งเสริมงานวิจัย 2559

7.1.3 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กองทุนส่งเสริมงานวิจัย 2560

7.2 ผู้ร่วมโครงการวิจัย :

7.2.1 แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2558

7.2.2 การศึกษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2558

7.2.3 โครงการการปรับปรุงระบบการจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดนนทบุรี สุพรรณบุรี และพระนครศรีอยุธยา 2558 (ผู้วิจัยร่วม)

7.2.4 แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2559

7.2.5 เพลงเรืออยุธยา : การสืบสานและการอนุรักษ์แบบร่วมสมัย
งบประมาณเงินรายได้คณะปี 2559

7.2.6 โครงการกลไกการพัฒนาระบบการจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดนนทบุรี สุพรรณบุรี และพระนครศรีอยุธยา 2559 (ผู้วิจัยร่วม)

7.3 งานวิจัยที่กำลังทำ :

7.3.1 เพลงเกี่ยวข้าวอยุธยา :- การสืบสานและการอนุรักษ์แบบร่วมสมัย
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี กองทุนส่งเสริมงานวิจัย 2560

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย): ดร. จิดาภา เร่งมีศรีสุข

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ): Dr.Jidapa Rangmeesrisuk

ตำแหน่งปัจจุบัน (ทางวิชาการ/ราชการ): อาจารย์

สังกัด/หน่วยงาน คณะศิลปศาสตร์

ที่อยู่: 60 หมู่ 3 ตำบลหันตรา อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา 13000

โทรศัพท์ 035-709-208

โทรสาร 035-709-208

โทรศัพท์มือถือ 091-6160499

E-mail : dr.jidapa111@gmail.com

ประวัติการศึกษา (ปริญญาตรี-เอก ; สาขา และสถาบัน)

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญา / ชื่อเต็ม	สาขา	วิชาเอก	ชื่อสถานศึกษา
2556	เอก	พธ.ด พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต	รัฐประศาสนศาสตร์	รัฐประศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2553	โท	รปม. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต	รัฐประศาสนศาสตร์	การบริหารภาครัฐแนวใหม่	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2550	ตรี	บธ.บ บริหารธุรกิจบัณฑิต	บริหารธุรกิจ	การตลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผลงานที่ผ่านมา

ก. ผลงานวิจัยตีพิมพ์ (ระดับชาติ และระดับนานาชาติ) (ชื่อผลงาน ชื่อวารสาร แหล่งทุน ปีที่พิมพ์)

1) จิดาภา เร่งมีศรีสุข. (2553). **วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะ**

วัฒนธรรมองค์กรมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. (งานวิจัย)

2) จิดาภา เร่งมีศรีสุข. (2556). **วิทยานิพนธ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาริยธรรมาภิบาล**

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคกลาง. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก)

- 3) จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ. (2558). **แบบจำลองพุทธจิตวิทยาบูรณาการ : เพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย**. รายงานวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- 4) จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ. (2558). **การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี**. รายงานวิจัย : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 5) จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ. (2558). **ปฏิบัติการข่าวสารทางทหารเพื่อความมั่นคงภายในของชาติ:The Military Information Operation For Internal National Security)** รายงานวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ข. ผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ (ต่อสาธารณะ, ชุมชน, กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ)

ค. ผลงานอื่น ๆ เช่น บทความ หนังสือ สิทธิบัตร ฯลฯ

- 1) จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2556). วัฒนธรรมธรรมมาภิบาล เพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน. วารสารพุทธจักร. เดือน มีนาคม พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ได้รับหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความ)
- 2) จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2556). จริยธรรมมาภิบาลสร้างงานคุณภาพ สร้างสังคมคุณธรรม. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ 10 เดือน มกราคม – เมษายน 2557 (ฉบับวิทยาเขตหนองคาย). หนองคาย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ได้รับหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความ)
- 3) จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2556). การจัดการความรู้สู่อาเซียน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ (ฉบับวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์). ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน พ.ศ. 2557. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ได้รับหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความ)
- 4) จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2558). หลักธรรมกับการสร้างคุณค่าทุนมนุษย์ในประชาคมอาเซียน.การประชุมระดับชาติ มจร ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ได้รับเกียรติบัตร)

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) : นางสาว วรธา พรหมศิลป์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) : Miss Vassa Promsilp
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 3 1104 01457 52 8
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : พนักงานมหาวิทยาลัย
4. หน่วยงานและสถานที่ที่ติดต่อได้สะดวก : คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
โทรศัพท์ 035-709-208 08-8229-7450 โทรสาร 035-709-208
Email:vassa_ps@hotmail.com
5. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	ชื่อปริญญา	สถาบันการศึกษา
2551	โท ศศม.	การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2540	ตรี บชบ.	คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
 - ผ่านการอบรมนวดแผนไทย และฝ่าเท้า จากกระทรวงสาธารณสุข
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ

โดยระบุสถานที่ในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้เข้าร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

 - 7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย :
 - 7.1.1 ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว
กรณีศึกษาตลาดน้ำ
อโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุนอุดหนุนวิจัยงบประมาณปี 2554
 - 7.1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแผนที่สื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ เส้นทางข้อมูลการท่องเที่ยว ตำบลหันตรา กองทุนส่งเสริมงานวิจัย 2555
 - 7.1.3 เพลงเรืออยุธยา : การสืบสานและการอนุรักษ์แบบร่วมสมัย
งบประมาณเงินรายได้คณะปี 2559
 - 7.2 ผู้ร่วมโครงการวิจัย :

7.2.1 แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของ
ชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี
2558

7.2.2 การศึกษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ประจำปี 2558

7.2.3 แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมี
ส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ประจำปี 2559

7.2.4 รูปแบบการท่องเที่ยวแบบเนิบช้า สำหรับนักท่องเที่ยว
ผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติในพื้นที่ ตำบลท่าคา อำเภอบำเพ็ญ จังหวัดสมุทรสงคราม กองทุน
ส่งเสริมงานวิจัย 2559

7.2.5 การอนุรักษ์พืชสมุนไพรผ่านนิทานพื้นบ้านเรื่องสมุนไพรน้อยเรือน
งาม ทุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2560

7.3 งานวิจัยที่กำลังทำ :

7.3.1 เพลงเกี่ยวข้าวอยุธยา :- การสืบสานและการอนุรักษ์แบบ
ร่วมสมัย ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทุนส่งเสริมงานวิจัย
2560

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) สิบเอกธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr.Thanarat Ratanapongtra
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1 7599 00092 06 8
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา

หมายเลขโทรศัพท์ 080 666 3300

e-mail : zztalentzz@live.com

5. ประวัติการศึกษา

2553 ศศ.ม. การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร

2551 ศศ.บ. ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

-

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

- 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :

-

- 7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย :

2557 การคงอยู่ของภูมิปัญญาดีมีดอร์ญุญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2558 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม.

- 7.3 งานวิจัยที่ทำแล้วเสร็จและนำไปเผยแพร่ :

การคงอยู่ของภูมิปัญญาดีมีดอร์ญุญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2558, งบประมาณกองทุนสนับสนุนการวิจัย มทร.สุวรรณภูมิ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม, 2559, งบประมาณกองทุนสนับสนุนการวิจัย มทร.สุวรรณภูมิ

7.4 งานวิจัยที่ทำแล้วเสร็จและนำไปใช้ประโยชน์ : ระบุรายละเอียดการนำไปใช้ประโยชน์และหน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์ให้ชัดเจน

-

7.5 งานวิจัยที่กำลังทำ :

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, งบประมาณกองทุนสนับสนุนการวิจัย มทร.สุวรรณภูมิ, ดำเนินการแล้ว ร้อยละ 80

รูปแบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโค่น อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม งบประมาณกองทุนสนับสนุนการวิจัย มทร.สุวรรณภูมิ, ดำเนินการแล้ว ร้อยละ 40

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) : นายศุภฤกษ์ กลั่นกล้า

ตำแหน่ง (ทางวิชาการ/ราชการ) : นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน

สังกัด/หน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่อยู่ : 449 หมู่ที่ 2 ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13160

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) : นายณัฐพล รื่นถวิล

ตำแหน่ง (ทางวิชาการ/ราชการ) : ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ตำบลสามเรือน

สังกัด/หน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่อยู่ : 449 หมู่ที่ 2 ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13160